

SİGORTA ACENTELERİ BÖLGESEL GELİŞMİŞLİK VE TAŞIMA KAPASİTESİ ARAŞTIRMASI (SATKA-2015)

**TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ
SİGORTA ACENTELERİ İCRA KOMİTESİ
ANKARA, 2015**

SİGORTA ACENTELERİ BÖLGESEL GELİŞMİŞLİK VE TAŞIMA KAPASİTESİ ARAŞTIRMASI

**TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ SİGORTA
ACENTELERİ İCRA KOMİTESİ
ANKARA, 2015**

Araştırma Yürütücüsü: Sigorta Acenteleri İcra Komitesi
Araştırma Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Erdem Kırkbeşoğlu
Başkent Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	2
Giriş.....	3
Taşıma Kapasitesi ve Önemi.....	6
Araştırma Yöntemi.....	11
Veri Toplama.....	11
Veri Analizi.....	14
Bulgular.....	16
Sonuç.....	35
Kaynakça.....	38
Ekler.....	39

ÖNSÖZ

Küresel ekonomideki durgunluk ve bölgesel sorunlara rağmen ülke ekonomimiz büyümeye, güçlenmeye devam etmektedir. Muhakkak ki güçlü ekonomi, güçlü sigortacılık sistemi ile var olacaktır. Bu kapsamda, bir milat niteliğinde olan 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ile önemli kazanımlar elde ettik. 2007 yılından itibaren ülkemiz sigortacılığının hızla geliştiğine, yabancı yatırımcılar için cazibe noktası haline geldiğine hep birlikte şahit olduk.

Artık ülkemizde, Avrupa'dan, Amerika'dan, Orta Doğu ve Uzak Doğu'dan önemli sigorta şirketleri faaliyet göstermektedir. Bu çeşitliliği, başka hiçbir ülkede göremeyiz. Tabi ki, çeşitlilik zenginliği ve gelişimi beraberinde getiriyor.

Ülkemiz sigortacılık sektörü, Doğal Afet Sigortaları Kurumu, Tarım Sigortaları Havuzu, Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi ve Sigortacılık Eğitim Merkezi gibi kendine özgü, son derece başarılı kurumları geliştirmiştir. Bu kurumların içerisinde en önemli olanlarından biri de Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği nezdinde teşekkül ettirilen Sigorta Acenteleri İcra Komitesidir. Meslek mensuplarının, kendileri arasından, yine kendi temsilcilerini seçtikleri İcra Komitesi Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin kurumsal yapısı ve gücü ile etkinliğini en üst seviyeye taşımıştır.

Bir mesleği geliştirmenin ilk adımı o mesleği kayıt altına almaktır. İkinci adım ise, mesleğe ilişkin düzenlemeleri yapmaktır. Üçüncü ve son adım ise, mesleğin gelişimi için stratejiler oluşturmak, gelişimi izlemek ve şekillendirmektir.

İcra Komitemiz, faaliyete başladıktan kısa bir süre sonra, sigorta acentelerinin kayıt işlemleri ile mesleğe ilişkin temel düzenlemeleri gerçekleştirmiş ve mesleğin gelişimine odaklanmıştır. Bu kapsamda, 2015 yılı eylem planı içerisinde acente taşıma kapasitesinin belirlenmesi konusu da ele alınmış ve ilgili proje, hedeflenen tarihten iki ay önce tamamlanarak sektör aktörlerinin ilgisine sunulmuştur.

Söz konusu çalışmanın bilimsel altyapısını oluşturan ve gerçekleşmesine büyük katkı sağlayan Başkent Üniversitesi öğretim üyelerinden Yrd.Doç.Dr. Erdem KIRKBEŞOĞLU'na teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca, bu çalışmanın yapılması fikrini bize veren, ortaya koyduğu vizyon ile bizleri daha iyiyi en iyiyi yapmaya teşvik eden Başkanımız Sayın Rifat HİSARCIKLIOĞLU'na, Hazine Müsteşar Yardımcısı Sn. Ahmet GENÇ'e, İl Delegationimize, Dernek Başkanlarımıza, Sigorta Bilgi Merkezine, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Sigortacılık Müdürlüğü çalışanlarına ve çalışmada emeği geçen herkese şükranlarımı sunuyorum, "Acente Taşıma Kapasitesi" çalışmasının sektörümüze ve ülkemiz ekonomisine hayırlı olmasını temenni ediyorum.

Saygılarımla,
Hüseyin KASAP
Sigorta Acenteleri İcra Komitesi Başkanı

GİRİŞ

Günümüz modern toplumlarının ekonomik ve sosyal gelişmişliğine en temel katkıyı sağlayan sigorta endüstrisi, finans sektörünün üç temel ayağından biri olarak kabul edilmektedir. Sınır tanımayan küreselleşme ile birlikte devletlerin hızla artan güvence gereksiniminin karşılanması ve maliyet üstlenme gücünün giderek azalması, sigortanın bir risk transfer tekniği olarak kullanılmasını yaygınlaştırmıştır.

Sigorta endüstrisi, ekonomiye fon akışını sağlayan sermaye piyasalarının gelişiminde ve sağlıklı ve istikrarlı bir biçimde büyümesinde anahtar rol oynamaktadır. Bu nedenle sigortayı sadece talihsiz olaylara bağlı olarak, zarar görmüş birimlerin zararlarının sistemdeki pek çok aktöre yayıldığı basit bir risk aktarım mekanizması olarak görmek doğru olmayacaktır.

Sigorta sektörü, kaynakları harekete geçirip, riski transfer ederek büyük ölçüde kaynakların etkin dağılımına ve ekonomik büyümeye katkıda bulunur. Bunlara ilave olarak işlem maliyetlerini düşürme, likidite yaratma ve yatırımlarda ölçek ekonomisi etkisi oluşturma yoluyla da finansal sistemin etkinliğini artırır. Güçlü bir sigorta sektörü, sosyal güvenlik sistemine alternatif ürünler yaratarak devlet bütçesi üzerindeki baskıyı hafifletir. Hayat sigortaları ve özel emeklilik fonları özellikle gelişmekte olan toplumlarda, kısa dönemli krediler veren bankaların tersine, uzun dönemli fonlarla ülke ekonomisine önemli katkılar sağlar.

Ancak bu beklentilerin tamamının karşılanması için etkin bir sigortacılık sisteminin varlığı şarttır. Etkin bir sigortacılık sistemi ise ancak kanun ve yönetmeliklerle sınırları iyi çizilmiş bir bilimsel altyapının oluşturulmasını gerektirir. Devletlerin sigortacılık sistemi üzerindeki kanun yapıcı etkisi, mali açıdan beklentileri karşılayan ve rekabetçi bir sigorta piyasasını yaratır, vatandaşların hak ve menfaatlerini korur, onların sisteme olan güvenini artırır. Toplumsal sigorta bilincinin ve talebinin yaratılması da ancak sağlıklı bir hukuki alt yapıyla mümkün olur. Bu bakımdan sigortacılık faaliyetlerinin güven ve açıklık içinde sürdürülebilmesi ve kamunun doğru biçimde bilgilendirilmesi için kamu denetimi büyük önem arz etmektedir.

Türkiye’de sigortacılık sisteminin tarihi gelişimi incelendiğinde son 15 yıllık süreçte kamu denetiminin etkinliği kolaylıkla fark edilecektir. Özellikle 2007

senesinde 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun yürürlüğe girmesini takiben çıkarılan çok sayıda yönetmelik ve yönerge sektör aktörlerini denetim ve düzen içerisine almayı amaçlamıştır. Sigortacılık Kanununun yürürlüğe girdiği tarih, aynı zamanda Türkiye ekonomisindeki gelişmelerin, dünya ekonomisi ve Avrupa Birliği ile entegrasyon çalışmalarının ve mali sektörde yaşanan gelişmelerin yaşandığı bir sürecin içerisinde. Yine bu süreçte sigorta hukuku mevzuatı yeniden yazılmış, sigortacılıkla ilgili havuz sistemleri, sigorta bilgi merkezleri kurulup sağlıklı istatistiklerin toplanması, sigorta sahtekârlıklarının ve sigorta yaptırmayanların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca sigortacılık eğitiminin yaygınlaştırılması için yeni örgütlenmelere gidilmiş, sosyal medyada kamu spotu niteliğinde sigortacılıkla ilgili çok sayıda reklam ve tanıtıma yer verilmiştir. Ayrıca sigortacılık sistemine olan güveni ve katılımı artırmak amacıyla bizzat devlet eliyle hazırlanmış teşvik sistemleri oluşturulmuştur. Sigorta şirketlerinin mali yeterlilik, sermaye yeterliliği, yükümlülük karşılama yeterliliği ve ödeme gücü ile ilgili uyum kriterleri yürürlüğe girmiştir.

Son 15 yılda yaşanan tüm bu gelişmeler, sigortacılık sektörünü yeniden yapılandırmakla kalmamış, aynı zamanda sigortalıların sonuna kadar güvenebilecekleri bir ortam sağlamayı da amaçlamıştır. Zira hizmet sektörü içerisinde sınıflanabilir tüm sektörler, insana duyarlı sektörlerdir. Sistemlerin etkin ve etkili bir şekilde sürdürülmesi için vatandaşların, yani sigortalıların, bu sisteme dahil edilmesi ve bu sistem içinde kendilerini güvende hissetmeleri şarttır. Özetle yürürlüğe giren tüm yasa ve yönetmeliklerin, sigortalıların hak ve menfaatlerini korumak amacıyla hizmet etmesi bu anlamda tesadüf değildir.

Sigortalıların, sigorta sistemine güvenmesi ve bu sistemin etkin bir şekilde kendi mal, can ve sorumluluk risklerini koruduğuna yönelik inancı şüphesiz ki sistemin başarısını devam ettirecektir. Vatandaşın sigortacılık sistemine dâhil olmasını sağlayan ve belki de bu güven unsurunu yaratmaya vesile olan birincil aktörler ise sigorta aracılarıdır. Sigortacılık yapısı itibarıyla hizmet sunumunu gerektiren bir faaliyet konusu olduğundan, sigorta ve reasürans aracıları, sigorta endüstrisinde oldukça önemli bir rol oynamaktadır. İlgilileri arayıp bularak müşteri kitlesi yaratmak esasına dayanan modern piyasa düzeninde sigorta ve reasürans aracılarının taşıdığı değer artmıştır. Sigorta aracıları, sigortalılarla bağlantıyı kuran, onların taleplerine uygun ürünleri sunan, ürünler için en doğru bilgilendirmeyi yapan, yerel ve bölgesel ürün beklentilerini tespit eden, sigorta satış sürecine ilişkin geri bildirimleri ilk alan kişiler olması nedeniyle sigorta satış sürecinin en önemli aktörleridir.

Sigorta aracılarının, sigortacılık sektörünün görünen yüzü olması aynı zamanda onlara büyük sorumluluklar da yüklemektedir. Sigorta aracıları, sigorta menfaati hakkında hiçbir bilgisi olmayan kişileri bilgilendiren, sigortalı beklentileriyle sigorta şirketinin sunduğu güvenceler arasında köprü görevi üstlenen, bu bilgileri en doğru

şekilde aktarması beklenen ve yeri geldiğinde hasar anında müşterisinin yanında olması beklenen kişilerdir. Dolayısıyla sigortalıların muhatap aldıkları ve sigorta şirketinin birer temsilcisi olarak gördükleri kişi veya kurumlardır.

Sigorta aracılarının, sektörün görünen yüzü olmaları nedeniyle, gerek hükümet organlarının gerekse de mesleki birliklerin onlardan beklentileri artmaktadır. Tıpkı sigorta şirketleri gibi sigorta araçları da yeterli derecede mesleki bilgiye sahip, teknik, mali ve fiziki beklentileri kanunların ön gördüğü şekilde karşılamış olmak durumundadır. Bu amaçla ilki 2008 yılında yürürlüğe giren “Sigorta Acenteleri Yönetmeliği” ve “Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği” çok sayıda yaptırım beraberinde getirmiştir. Çok sayıda yeni düzenlemeyi takiben son olarak 2014 yılı Aralık ayında Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 29221 sayılı değişiklik ile sigorta acentelerinin şube açmaları bazı şartlara bağlanmıştır. Bu yönetmelikle birlikte Müsteşarlık, acentelerin merkez ve şubelerinin organizasyon yapısının uygun olup olmadığı, öz kaynaklarının yeterliliği ve il ya da bölge acente taşıma kapasitesini değerlendirerek faaliyette olan şubelerin kapatılması ile yeni şube açılmasına izin verilmemesi hususunda yetkilendirilmiştir.

Taşıma Kapasitesi kavramı sigortacılık sektörü için yeni, ancak hali hazırda birçok hizmet sektörü için kullanılan önemli bir kavramdır. Taşıma kapasitesi, kaynakların işletmeler tarafından “optimum” olarak (en verimli düzeyde) paylaşıldığı noktayı ifade eder. Burada belirtilen kaynak ise şüphesiz ki sigortalılardır. Çalışmanın başlığına odaklanıldığında taşıma kapasitesinin hesaplanması ön plana çıkmaktadır. Ancak **temel amaç, gelişmişlik ve sigortaya olan ilgi düzeyine göre bir ilde sigorta satılabilir potansiyeli sorgulamaktır.** Daha açık bir ifadeyle bu araştırmanın amacı illerdeki acente fazlalıklarını/eksikliklerini tespit etmek değil, **sigorta pazarında genişletilebilir ve daha çok sigortalıya ulaşılabilir bölge ve şehirleri tespit etmek ve bu bölgelerde sağlıklı ve verimli bir şekilde faaliyet gösterebilecek optimum sigorta acentesi aralığını belirlemektir.** Zira sigortacılık sistemini bir pasta olarak kabul ettiğimizde, bu pastayı büyütebilmek için öncelikle bu işin satış ve pazarlamasını yapanların donanımlı, bu işi meslek edinmiş, satılan ürün ve müşteri kesimi hakkında bilgisi olan ve mesleki bağlılığı olan bireylerden oluşması istenmelidir.

Bölgesel sigorta potansiyeli ve taşıma kapasitesinin yanı sıra çok sayıda sektörel veriden faydalanılarak il ve bölge gelişmişliğini ve Pazar dinamiklerini temsil eden veriler üretilmiştir. Bu veriler sayesinde yine il ve bölgeler arasında bir gelişmişlik karşılaştırması yapmak da mümkün olacaktır.

TAŞIMA KAPASİTESİ VE ÖNEMİ

Örgütsel yaşam süreçlerinin modellenmesi uluslararası yazında birçok çalışmada konu edilmiştir. Yönetim ve Organizasyon teorilerinden birisi olan Örgütsel Ekoloji yaklaşımı, tıpkı canlılarda olduğu gibi, işletmelerin de kurulmalarından (doğumlarından ya da var olan bir popülasyona giriş yapmalarından) itibaren yaşadıkları sürece, çevresel koşulların etkisi altında olduklarını öne sürmektedir. Örneğin bir ülkede yaşanan hukuki düzenlemeler, politik değişimler, ekonomik dalgalanmalar, savaş veya terör eylemleri, demografik yapı, müşterilerin beklentilerinin değişkenliği, teknolojik ilerlemeler veya hatta işletme içindeki paydaş ve çalışanların beklentileri dahi bu çevresel faktörleri ifade etmektedir. Bu çevresel etkenler aynı zamanda işletmelerin sağlıklı bir yaşam sürmesini kimi zaman zorlaştıran baskı kaynaklardır. Yukarıda saydığımız etkenlerin yoğun olduğu bağlamlarda, işletmelerin bu değişimlere her zaman adapte olması beklenemez ve çevre tarafından ayıklanma tehlikesiyle karşılaşılır. Çevre, örgütlerin bir kısmını elemekte, bir kısmını da ayıklayarak yaşamlarını devam ettirmelerine imkan sağlamaktadır. Dolayısıyla, çevre tarafından elenen örgütler kendi faaliyetlerini sonlandırmakta, seçilen örgütler ise yaşamlarını sürdürebilmektedir.

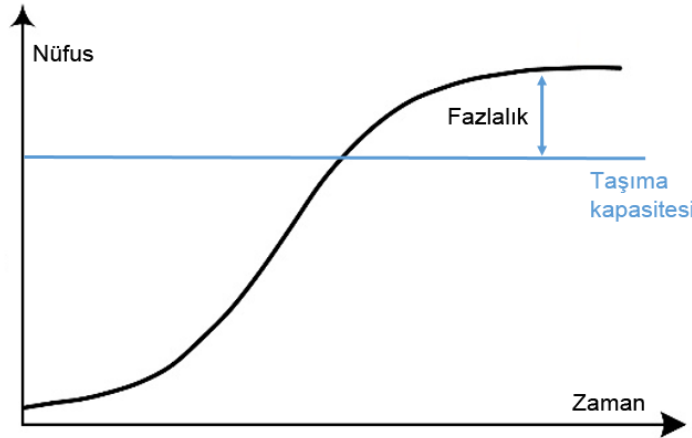
Örgütsel Ekoloji Kuramına göre, örgütler bir popülasyon içinde doğarlar, gelişim gösterirler, yaşam faaliyetlerini sürdürürler ve farklı nedenlerden ötürü ya var oldukları popülasyonu terk edip başka bir popülasyona geçerler, ya da yaşamsal faaliyetlerini sonlandırarak ölürler. Örgütlerin ölümü (veya kapanması) ise yukarıda belirttiğimiz çevresel baskılara uyum sağlayamama durumunda ortaya çıkacaktır. Zira kanun ve yönetmeliklerdeki değişimlere, ekonomik krizlere, müşteri beklentilerine veya aracısı olduğu bir işletmenin norm ve kurallarına uyum sağlayamayan bir işletmenin uzun süre hayatta kalması söz konusu olamayacaktır. İşte bu nedenle örgütsel ekoloji yaklaşımı, işletmeleri evrimsel bir süreçte ele alır ve tarihi süreçte çevresel büyük değişimlere kusursuz uyum göstermenin mümkün olmamasından dolayı bazı işletmelerin kapanacağını öne sürer.

Örgüt toplulukları, ilk ortaya çıkışlarını takiben önce yavaş bir büyüme göstermekte, daha sonra topluluğu oluşturan örgüt sayısı hızla artarak zirveye ulaşmakta, sonra zirveden aşağı küçük bir düşüş yaşanmakta ve bunu takiben uzun yıllar boyunca topluluğu oluşturan örgüt sayısı görece olarak değişmemektedir. Tüm örgüt toplulukları için kaçınılmaz olan bu sürece **yoğunluk bağımlılığı** denmektedir.

Daha açık bir ifadeyle yoğunluk bağımlılığı, işletme sayısındaki artışın, işlemlerin hayatta kalmasına etki edeceği anlamına gelir. **Taşıma kapasitesi** ise kaynakların en optimum düzeyde paylaşıldığı andaki, işletme sayısını ifade etmektedir. Dolayısıyla taşıma kapasitesi, benzer örgütlerden en fazla kaç tanesinin sağlıklı bir şekilde yaşamını sürdüreceği anlamına gelir. Birbirinden çok farklı örgüt topluluklarının evrimlerini şekillendiren bu süreç, iki sosyolojik etkenden etkilenmektedir: “rekabet” ve “meşruiyet kazanma isteği” (Freeman ve Audia, 2006).

Daha kapsamlı ifade etmek gerekirse, örgüt topluluğunun yeni ortaya çıktığı ve dolayısıyla yoğunluğun az olduğu dönemlerde topluluk içi rekabet azdır; çünkü kaynaklar görece olarak boldur. Bu nedenle bu evrede artan yoğunluk kaynaklar üzerinde fazlaca bir baskı yaratmaz. Bunun bir sonucu olarak bu dönemde örgütlerin sayısında artma eğilimi görülür. Kaynak bolluğu süreç içerisinde yeni örgütlerin topluluğa dâhil olmasını sağlar. Topluluğun genişlemesi sürecinde ortaya çıkan yeni örgütler, topluluk içinde meşru olan hâkim örgütsel biçimi örnek alır. Zira yeni kurulan örgütler hiç tanımadıkları bir çevreye dâhil olduklarında risk almamak adına mevcut örgütsel biçimi model almayı tercih ederler. Örgüt biçimi yaygınlaştıkça bu biçime sahip örgütlere kaynak sağlayacak olanların (örneğin; işgücü, müşteriler, yatırımcılar, yasa koyucular) şüpheleri de giderilir (Önder ve Üsdiken, 2007). Özetle, örgüt biçiminin ilk ortaya çıktığı yıllarda meşrulaşma süreci, rekabet sürecine üstün gelir. Bu süreçte topluluk içindeki kaynak bolluğu ve artan meşruiyet, topluluğa katılımı çok cazip bir hale getirir.

Şekil 1. Yoğunluk Bağımlılığı

Ancak bunun bir sınırı bulunmaktadır. Topluluk belirli bir yoğunluğa ulaştıktan sonra yoğunluktaki artışlar meşruiyet düzeyini daha fazla artırmaz. Tersine yoğunluğun çok artması rekabeti artırmaya başlar (Audia ve diğerleri, 2006). Zira artan sayıda örgüt topluluğu zamanla aynı kaynak tabanından beslenmeye başlar. Bu

nedenle yoğunluğun yüksek olduğu bu dönemde rekabet süreci meşrulaşma sürecine üstün gelir. Özetle, örgüt topluluğunun yoğunluğundaki artışlar yeni işletme kurulma oranını önce artırır ama bir noktadan sonra giderek azaltır (bkz. Şekil 1).

Bu araştırmanın temel araştırma sorusu da yukarıdaki kuramsal varsayımların analizi neticesinde cevaplanabilecektir. Türkiye’de sigorta acentelerinin iller bazında bir taşıma kapasitesinin hesaplanması, il bazında acentelerden en fazla kaç tanesinin sağlıklı bir şekilde yaşamını sürdüreceğini bizlere işaret edecektir. Buradaki amaç bir ildeki acente fazlalığını tespit etmek değildir. Tersine ekonomik, mali ve entelektüel anlamda sigortalılara en etkin ve kaliteli hizmeti verebilecek sayıyı belirlemektir. Bilindiği üzere acentelerin en temel kaynağı bireyler ve işletmelerdir. Gerek bireylerin gerekse de işletmelerin parayla ölçülebilir menfaatlerinin sigortalanması acentelerin birincil gelir kaynaklarını oluşturmaktadır. Acenteler, müşteri sayısını artırabilmek için aynı bölgede bulunan diğer acentelerle bir rekabetin içerisine girmektedir. Müşteri ise seçim hakkı olan ve dilediğinde fiyata, dilediğinde ise ürüne bağlı olarak seçim yapma hakkı olan kişidir. Dolayısıyla acenteler, çoğu zaman fiyata duyarlı olan bu müşteri profilini, ikna etmek ve bu kişiye ait poliçelerin yenilenebilirliğini garanti altına almak isteyecektir. Dolayısıyla sigorta pazarındaki bu rekabet ortamı aynı müşteri tabanından beslenen acenteler için en büyük çevresel tehdit unsurunu oluşturmaktadır.

Bu noktada önemsenmesi gereken konu, pazarın sınırlarıdır. Günümüzde birçok acente için sigorta pazarını acentenin faaliyet gösterdiği il veya bölge oluşturmaktadır. Her ne kadar her acentenin farklı bölge veya şehirlerden müşterisi bulunsa da, sigorta portföyünün büyük bir çoğunluğu, bulunulan coğrafyaya duyarlı durumdadır. Dolayısıyla acenteler, en çok kendi buldukları il veya bölgedeki diğer acentelerle rekabet halindedir. Diğer yandan sahip olunan kaynaklar sabittir. Sigortalanabilir nüfusu ancak belirli bir düzeye kadar çıkarmanın mümkün olduğunu düşündüğümüzde, acente sayısının bir ilde artışı pastadan alınacak dilimlerin incelenmesi anlamı taşıyacaktır. Bunun sonucunda ise sahip olduğu pasta diliminden memnun olmayan acente sayısının da artması beklenecektir. Rekabetin çok arttığı durumlarda ise işletmelerin gelir gider dengelerini kontrol etmesi zorlaşır ve işletme ölümleri yaşanmaya başlar.

Bu noktada sorulabilecek bir diğer soru “hangi ilde ne kadar sayıda acente sağlıklı bir şekilde yaşamını sürdürebilir?” Bu soruya verilecek cevap, şüphesiz ki içinde bulunulan il veya bölgenin gelişmişlik koşullarıyla yakından ilgilidir. Türkiye’deki tüm illerin birbirinden farklı düzeyde ekonomik ve sosyal gelişmişlikleri bulunmaktadır. Dolayısıyla ekonomik gelişmişliği düşük olan bir şehirde bulunan bir acente için bir ayda belirli bir miktar prim üretimi yapmak yeterli olabileceken, bir sanayi şehrinde bulunan acente için aynı rakamı yeterli bulmak mümkün olmayabilir.

Dolayısıyla taşıma kapasitesinin belirlenmesinde çok kapsamlı ve birçok ekonomik ve sosyal faktörü dikkate almak gerekecektir. Örneğin; bir ildeki potansiyel sigortalı sayısı kaçtır, bu potansiyel sayıdan yüzde kaç hali hazırda sigortalıdır, bu sigortalılar sisteme ortalama ne kadarlık bir prim katkısı sağlamaktadır, bu kişilerin bu primleri ödemesine etken olan ekonomik ve sosyal değişkenler nelerdir, bir sigorta acentesi için bulunduğu ildeki aylık gideri ve geliri işletmesinin hayatta kalmasını ne derece etkiler? Özetle bir il veya bölge için hesaplanacak taşıma kapasitesinde tüm bu değişkenlerin dikkate alınması önemli kabul edilebilir.

Taşıma kapasitesinin hesaplanması birçok açıdan sektöre fayda sağlamaktadır. Dünya'nın en büyük üçüncü sigorta pazarı olan Birleşik Krallık, 350 milyar dolarlık prim üretimine rağmen bugün yaklaşık 7000 sigorta acente ve brokerine sahiptir. Ülkemiz prim üretiminin yaklaşık 10 milyar dolar olduğu düşünüldüğünde, 15.590 sigorta acentesinin bu pastadan ne kadar karlı bir pay alacağı sorgulanmalıdır. Dolayısıyla taşıma kapasitesinin hesaplanması ilk olarak, mali açıdan güçlü, fiziki şartları sağlam, acenteliğini sürdürdüğü sigorta şirketine karlı bir portföy yaratabilecek, sürdürülebilir bir istihdam hacmi olan, yeri geldiğinde kötü riski reddedebilecek, mesleğin norm ve kurallarına riayet edebilecek bir acente modelini referans sunacaktır.

Taşıma kapasitesinin hesaplanmasının bir diğer faydası, sigorta yapıma potansiyeli olan illerin tespit edilmesiyle ilgilidir. Bu hesaplama sonucunda aynı zamanda bir ildeki muhtemel sigorta potansiyeli olan ancak henüz sigorta sözleşmesi satın almamış nüfus da tespit edilecektir. Bu sayının tespiti birçok sigorta şirketi için farklı pazarlama çalışmaları yoluyla bu kişilerin sisteme katılmasını mümkün kılabilir. Diğer bir ifadeyle, amaç sadece pastanın sabit olduğunu varsaymak değil bu pastayı büyütmeştir. Çalışma bulguları pazarın ne kadar büyüyebileceği yönünde tespitler ortaya koyacaktır.

Günümüzde tüm sigorta şirketi için, acentelik anlaşması yapmak bir operasyonel risktir. Zira sigorta şirketleri acenteleri vasıtasıyla küçük coğrafyalarda bile ürünlerinin satışını gerçekleştirebilmektedir. Öyleyse bu anlaşmanın hangi acenteye yapıldığı da önem taşımaktadır. Hemen hemen tüm sigorta şirketlerinin bu konuda belli kuralları ve şartları olsa da acentelerle yapılan yetki sözleşmeleri bazı durumlarda subjektif değerlendirmeler neticesinde gerçekleşebilmektedir. Sigorta şirketi, her hangi bir coğrafyada acentelik yetkisi verdiğinde, o bölgede bulunan olası tercih edilmeyen/kötü riskleri de yüklenmeye yüz yüze kalmaktadır. Dolayısıyla sigorta şirketi için "acentelik sözleşmesi" bir operasyonel risktir ve mali yönden sonuçları belirli bölgeler için olumlu olabileceği kadar bazı bölgeler için olumsuz da olabilmektedir. Günümüz modern sigorta anlayışında sigortalı portföyünü genişletmek veya yalnızca sigorta satışı yapmak yerine risk olasılığı düşük

sigortalıların portföye kazandırılması çok daha önemli bir tercih sebebidir. Sigorta her ne kadar bir risk transferi sistemi olsa da, sigortacı için kötü risk, tercih edilmeyen risktir. Bu nedenle hangi bölgede ne kadar sayıda acentelik yetkisi verilmesi gerektiğinin bilimsel yollarla ve nesnel olarak gerçekleştirilmesi bu anlamda önemlidir. Bu durum aynı zamanda sigorta şirketlerinin uzun vadede hasar/prim dengesini kontrol altına almalarını da kolaylaştıracaktır.

Üzerinde durulması gereken son nokta, acentelerin sayısındaki doygunlukla ilgilidir. Her yıl yaklaşık 4000 girişimci, sigorta aracılığı sınavını başarıyla tamamlamasına rağmen, sigorta araçlarının toplam sayısının sabit kaldığı gözlemlenmektedir. 2011 yılında sigorta aracısı sayısı 16.631 iken, 2012 yılında 16.849, 2013 yılında 15.501, 2014 yılında ise 15.590 olmuştur (TOBB, 2011; 2012; 2013; 2014). Bu rakamlar her yıl ortalama 2000-2500 arasında sigorta aracısının kapandığına işaret etmektedir. Ayrıca son beş yıllık veriler incelendiğinde mevcut acente sayısının ortalama 15.500 rakamında sabitlendiği dikkati çekmektedir. Daha açık bir ifadeyle aynı kaynaktan beslenen bu acentelerin sayıca artmadığı kısmen de olsa azalma eğilimine girdiği görülmektedir. Sektör uzmanlarına göre, kapanan acentelerin büyük bir çoğunluğunu bu işi denemek maksadıyla başlayan, acentelik mesleğini yeterince sahiplenememiş, meslek hakkında yeterli tecrübesi veya bilgisi olmayan yeni kurulmuş acentelerin oluşturduğu ifade edilmektedir. TOBB Sigorta Acenteleri Sicil Kayıtları incelendiğinde de yeni kurulmuş acentelerde ölüm olasılıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sigorta acenteliği belirli bir hassasiyeti, bilgi, tecrübe ve düzenli ilgiyi gerektiren bir meslek olduğu dikkate alındığında rekabetçi koşullara uygun olmayan acentelerin, pastadan pay almasının zorlaşması da muhtemeldir.

Bu rakamlar birçok şehir için taşıma kapasitesinin aşılmış olabileceği sonucunu akla getirmektedir. Zira çalışmanın başında da belirtildiği gibi, aynı kaynaktan beslenen işletmeler, belirli bir sayıya ulaştıklarında artık bu kaynaklar yetersiz gelmeye başlar ve işletmelerin ölüm olasılıkları artmaya başlar. Özetle bu çalışmada, kaynakların en etkin bir şekilde paylaşılabilirdiği optimum sayıyı niteleyen taşıma kapasitesi il ve bölgelere göre belirlenecektir.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

1. Verilerin Elde Edilmesi

Çalışmanın veri toplama süreci iki ayrı süreçte tamamlanmıştır. İlk aşamada birincil verilerin analizi ve daha sonrada yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak çok sayıda verinin elde edilmesi amaçlanmıştır. Veri toplama sürecine Sigorta Bilgi Merkezi (SBM) ve Doğal Afet Sigortaları Kurumundan (DASK) sağlanan verilerin analiziyle başlanmıştır. Bu ilk aşamada temel amaç Türkiye’de illere göre “sigortalılık oranı” ve “kişi başına düşen ortalama sigorta priminin” tahmin edilmesi olmuştur. Bu kapsamda SBM ve DASK’tan aşağıdaki veriler temin edilmiştir (bkz. Tablo 1). Her ne kadar temel amaç tüm sigorta branşlarını dikkate alarak bu hesaplamaların yapılması ise de ülkemizde yalnızca 5 sigorta branşına ilişkin istatistiki güvenilirliği olan verilerin bulunması nedeniyle, yalnızca bu 5 branş dikkate alınarak analiz yapılmak zorunda kalınmıştır. Tablo 1’de de gözüktüğü üzere hayat, zorunlu deprem, kasko, trafik ve sağlık sigortaları sektörel prim üretiminin 2013 yılı sonu itibariyle %67,87’sini temsil etmektedir. Çalışmada bu verinin güvenilir olduğu kanaatine varılarak %100’ü temsil edecek şekilde bir ağırlıklandırma yapılmıştır.

Tablo 1. Birincil Veriler ve Kaynakları

Veri	Kaynak
İllere göre hayat sigorta prim üretimi ve poliçe sayıları	Sigorta Bilgi Merkezi (HAYMER)
İllere göre sağlık sigortası poliçe sayıları	Sigorta Bilgi Merkezi (SAGMER)
İllere göre trafik sigortası prim üretimleri ve poliçe sayıları	Sigorta Bilgi Merkezi (TRAMER)
İllere göre kasko sigortası poliçe sayıları	Sigorta Bilgi Merkezi (TRAMER)
İllere göre zorunlu sigortası prim üretimi ve poliçe sayıları	DASK

İllerin toplam prim üretimi içindeki payları ve ağırlıklandırılmış yüzdeler kullanılarak “illere göre ağırlıklandırılmış sigorta prim dağılımları” ve “illere göre ağırlıklandırılmış sigortalılık oranı” elde edilmiştir. Ağırlıklandırılmış sigorta prim dağılımları ise il nüfusuna oranlanarak “ağırlıklandırılmış kişi başına düşen sigorta

prim üretimleri” hesaplanmıştır. Tüm sigorta branşlarında sigortalılık oranının hesaplanmasında “il nüfusu” verisi kullanılmıştır. Bunun temel nedeni taşıma kapasitesi analizinin ancak il nüfusu üzerinden yürütülebilmesidir. Dolayısıyla burada sigortalı oranından kasıt bir ildeki tüm bireyler içindeki sigortanın payıdır. Bu sayede 5 branş için ortak bir payda yaratılması da sağlanmıştır.

Bir sonraki aşamada bölgesel gelişmişlik farkını tespit etmeye yarayacak, verilerin toplanması amaçlanmıştır. Bu süreçte uluslararası sigorta yazını araştırılmış ve sigortacılık açısından bölgesel veya illere göre farklılıkları belirleyecek değişkenler listelenmiştir. Daha sonra bu verilerin elde edilmesi için girişimlerde bulunulmuştur. Tablo 2, sigortacılık açısından bölgesel gelişmişlik farklılıklarını ortaya koyacak verileri ve kaynaklarını göstermektedir.

Tablo 2. Birincil Veriler ve Kaynakları (Devamı)

Veri	Kaynak
İllere göre acente yaşları	TOBB Sigortacılık Müdürlüğü, 2014
İllere göre acente ölüm sayıları ve ölüm yaşları	TOBB Sigortacılık Müdürlüğü, 2009-2014
İllere göre acente doğum/kuruluş sayıları	TOBB Sigortacılık Müdürlüğü, 2009-2014
İllere göre acente sayıları	TOBB Sigortacılık Müdürlüğü, 2014
İllere göre acente teknik personel sayısı	TOBB Sigortacılık Müdürlüğü, 2014
İllere göre Gayri Safi Katma Değer (Hizmet sektörü için)	TÜİK, 2011
İllere göre kişi başına düşen ortalama günlük kazanç	SGK, 2010
İllere göre İşgücüne katılım oranları	TÜİK, 2013
Yüksek eğitilmiş kişi sayısı (üniversite ve üstü mezuniyet)	TÜİK, 2013
İllere göre Ekonomik ve Sosyal Gelişmişlik Endeksi	SEGE-2011
Nüfus verileri	TÜİK, 2014

Elde edilen veriler çalışmada ham halleriyle kullanılmamış, illere göre karşılaştırma yapmayı kolaylaştıracak şekilde dönüştürülmüştür.

Doğrudan elde etmenin mümkün olmadığı veriler ise yapılandırılmış görüşme tekniklerinden birisi olan anket uygulaması yoluyla elde edilmeye çalışılmıştır. Anket uygulaması organizasyonu TOBB Sigortacılık Müdürlüğü ve SAİK tarafından sağlanmıştır. Araştırmanın evrenini sicile kayıtlı tüm acenteler oluşturmaktadır. Bu amaçla kayıtlı tüm acentelere e-posta yoluyla elektronik anket formu linkleri iletilmiştir (bkz. Ek 1). Anketler 2015 yılı Ocak ayı içerisinde birer hafta arayla olmak üzere 2 kez gönderilmiştir. Ayrıca Sigorta Acenteleri İcra Komitesi başkanı Hüseyin Kasap, il delegelerine anketlerin il bünyelerinde dikkate alınması amacıyla görüşmeler gerçekleştirmiş ve konunun önemi yinelenmiştir. Anketlerin cevaplanması için 30 günlük bir bekleme süresi konmuş ve bu süre sonunda beklentinin çok üzerinde bir katılım elde edilmiştir. E-posta gönderilen 15.590 acentenin 3.558'i (%23) ankete cevap vermiştir. Ankete en yüksek katılımı Kilis (%80), Zonguldak (%53) ve Kars (%50) illeri sağlamıştır.

Verilerin temin edilmesinden sonra bazı verilerin temizlenmesi gerektiği anlaşılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda bazı acentelerin anket formunu birden fazla kez doldurduğu, bazı acentelerin ise üretim sorularında hatalı cevaplar verdiği tespit edilmiştir. Yine az sayıda acente ise anket sorularına aynı yönlü cevaplar vermek suretiyle manipülasyona neden olduğu fark edilmiştir. Bu nedenle bu hatalı verilerin olduğu anket çıktıları, çalışmadan çıkarılmıştır. Buna ek olarak, anketi cevaplayan acentelerin büyüklüklerinden, sonuçların etkilenmemesi için örneklem homojenize olacak şekilde temizlenmiştir. Daha açık bir ifadeyle verilen cevaplardan, acenteler prim üretimlerine göre büyük, orta ve küçük şeklinde sınıflandırılmış ve her kesimi eşit şekilde temsil edecek homojen bir örneklem oluşturulmuştur.

Geriye kalan sağlıklı örneklem sayısı (3171) araştırmanın başında belirlenmiş olan minimum örneklem sayısını (3007) karşılamaktadır. Proje kapsam itibariyle değerlendirildiğinde iller içerisindeki acentelerin benzer özellikler göstermesi, iller arası ise özelliklerin farklılaşmaları beklenmektedir. Bu durumda, iller tabaka olarak düşünülecek olursa tabakalar içi homojen tabakalar arası ise heterojen bir kitle söz konusu olacaktır. Bu durumda çalışmada her bir tabakaya ilişkin ayrı ayrı tahminler yapılabileceği gibi birleştirilmiş tahminde de bulunulabilmesi ve veri toplama kolaylığı nedeniyle tabakalı rasgele örnekleme yönteminin kullanılması uygun görülmüştür.

Örneklem büyüklüğü belirlenirken, acenteler ile ilgili bir ön anket çalışmasının bulunmaması ve uygulanacak araştırma formülünün daha önce sigortacılık sektöründe hiç kullanılmamış olması nedeniyle varyansın en büyük olduğu en heterojen durum dikkate alınmıştır. Bu durumda, tahminde yapılacak hatanın yani duyarlılığın 0,015'den az olması şartı ile %95 güven düzeyi ile tüm Türkiye için örneklem büyüklüğünün en heterojen durum içi en az 3007 olması gerektiği

sonucuna ulaşılmıştır. Maliyet ve homojenlik ile ilgili bir ön bilgi sahibi olunmadığı için, örneklem büyüklüğü oransal paylaşırma yöntemine göre illere dağıtılmıştır.

Sonuç olarak anket verileri ve ilk aşamada doğrudan elde edilen veriler, illere göre karşılaştırma yapmayı kolaylaştıracak bir formata dönüştürülmüş ve aşağıdaki halleriyle çalışmada kullanılmıştır.

- Acente sayısı artış hızı
- Kişi başına düşen ortalama sigorta primi
- Sigortalılık oranı
- Ortalama acente yaşı
- Kaba ölüm hızı (son 5 yıllık)
- Kaba doğum hızı (son 5 yıllık)
- Acente başına düşen teknik personel sayısı
- Acente başına düşen şube sayısı
- Acente başına düşen ortalama yıllık prim üretimi
- Tahmini sigortalı sayısı
- Tahmini potansiyel sigortalı sayısı
- Kapasite kullanım oranı
- Ortalama aylık acente komisyon geliri
- Ortalama aylık acente gideri
- İktisadilik oranı
- Acenteler üzerindeki rekabet baskısı oranı
- Acenteler üzerindeki ekonomik ve sosyal baskı oranı
- Acenteler üzerindeki yasal ve hukuki baskı oranı

2. Veri Analizi

Gerek veri analizi gerekse de mülakatlar neticesinde elde edilen veriler çok sayıda farklı verinin üretilmesini imkan vermiştir. Ancak çalışmadaki temel amaç taşıma kapasitesinin hesaplanmasına imkan sağlayacak verilerin elde edilmesiydi. Literatürde taşıma kapasitesinin ölçümüne ilişkin yöntemler oldukça sınırlıdır. Bu araştırmada, literatürde güvenilirliğı kabul görmüş ve birçok bilimsel çalışmada kullanılmış Cifuentes'in (1990, 1992, 1999) "Taşıma Kapasitesi Değerlendirmesi" yöntemi kullanılmıştır. Yöntem başka hizmet sektörleri için daha önce denenmiş bir yöntemdir. Ancak çalışma sürecinde sigortacılık sektörü için bazı değışkenlerin uyarlanması gerekmiştir. Bu nedenle yöntemin üçüncü ayağı çalışma grubu tarafından sigortacılık sektörüne göre uyarlanmıştır.

Taşıma kapasitesi demografik verilerden yola çıkılan ve analiz düzeyi birey olan bir ölçüm yöntemidir. Yöntemin birinci ve ikinci ayakları bu nedenle sigorta satın alabilir azami popülasyonu hesaplamayı amaçlarken, üçüncü ayağı bu nüfustan pay alacak asgari acente sayısını tespit etmeyi hedeflemektedir. Yönteme ilişkin detaylı anlatım Ek-4'de sunulmuştur.

Analiz neticesinde illere ait taşıma kapasitesi değerleri, satın alma gücüne ve kültürüne sahip nüfusun, en karlı şekilde kaç sigorta acentesi tarafından sigortalanabileceği gösterecektir. Elde edilen rakam örneklem güvenilirliğine duyarlıdır. Daha açık bir ifadeyle bu taşıma kapasiteleri örnekleme dahil olan kesimin verdiği cevaplar üzerinden hesaplanmıştır. Araştırma örneklemi yeterli güvenilirliğe sahip olsa da bu tür çalışmalarda bir hata payının eklenmesi gerekli görülmektedir. Bu nedenle hata olasılığını ortadan kaldırmak maksadıyla, taşıma kapasitesi değerlerine +-%15'lik bir hata payı dahil edilmiştir.

Buna ek olarak taşıma kapasitesinin üzerindeki illeri de birbirlerinden ayırmak önemlidir. Zira bu kapasiteyi biraz aşan bir ille, çok fazla aşanı aynı değerlendirmeye sokmak doğru olmayacaktır. Bu amaçla taşıma kapasitesini aşan iller 3 kademeye ayrılmıştır. Sonuç olarak toplam 4 kategorili bir ayırım gerçekleştirilmiştir:

- Taşıma Kapasitesinin Altındaki İller
- Taşıma Kapasitesinin 1 Kademe Üstündeki İller (%15-20)
- Taşıma Kapasitesinin 2 Kademe Üstündeki İller (%20-30)
- Taşıma Kapasitesinin 3 Kademe Üstündeki İller (%30+)

BULGULAR

Sayılarla Sigorta Acenteleri

₺15.3

Acentelerin Sektöre
Kazandırdığı Prim Üretimi
(Milyar TL)

%66

Acente Pazar Payı
(Hayat Dışı)

%5,6

Acente Pazar Payı Yıllık
Büyüme Hızı

15.590

Acente Sayısı

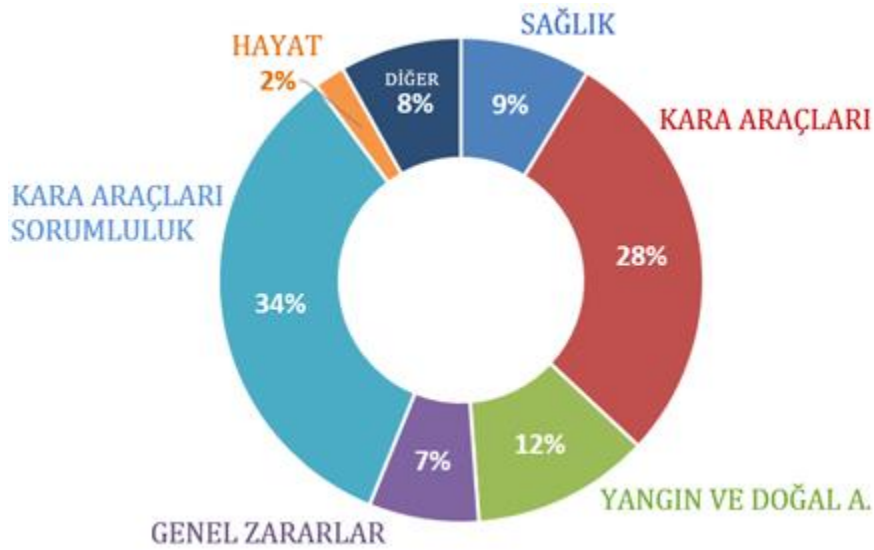
4.515

Şube Sayısı

29.502

Personel Sayısı

Acente Ürün ve Hizmet Dağılımı

Sayılarla Sigorta Acenteleri

11

Ortalama Acente Yaşı

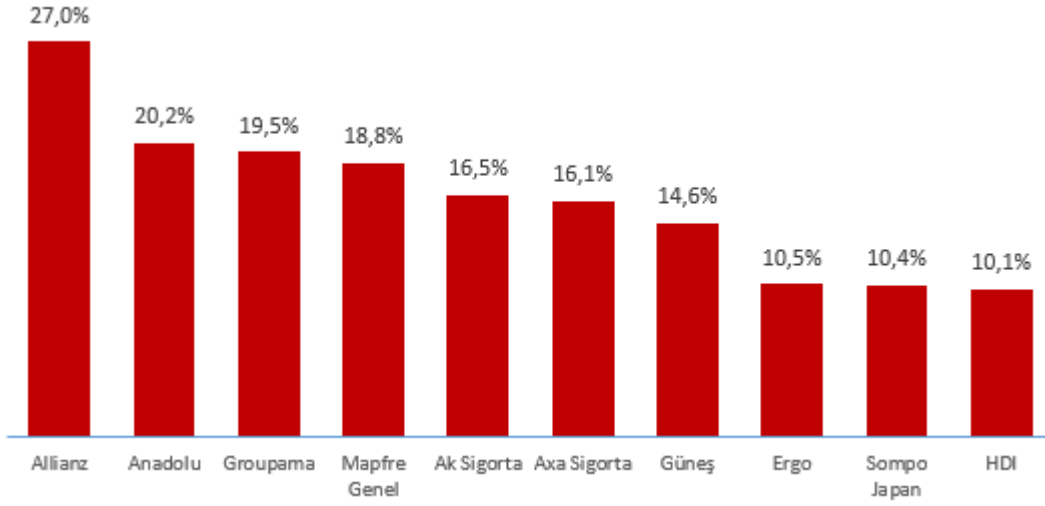
%21

Acente Kapanma Hızı

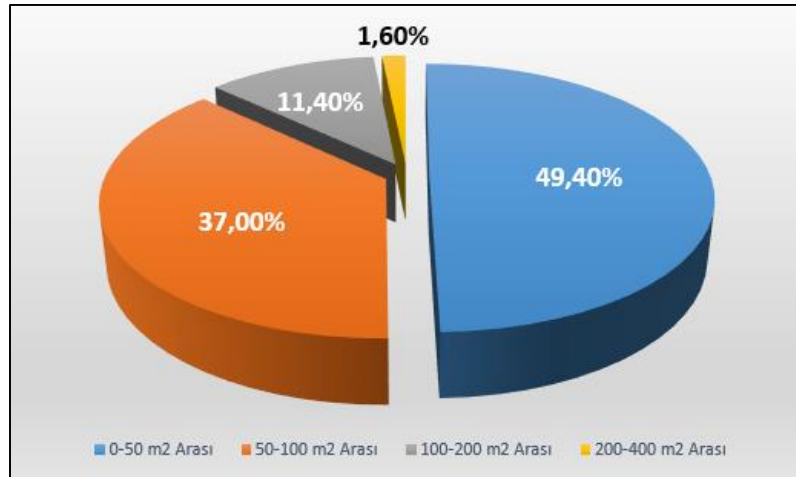
%38

Kapasite Kullanım Oranı

Şirketlere Göre Acentelik Dağılımları (İlk 10 şirket)

Acente Büro Alanı Büyüklükleri (m2)

Sayılarla Sigortacılık Sektörü ve Acenteler

%15,1

Sigortalıların Nüfusa Oranı

₺336

Kişi Başına Düşen Sigorta Primi

₺6.678

Ortalama Aylık Acente Gideri

₺13.479

Ortalama Aylık Acente Komisyon Geliri

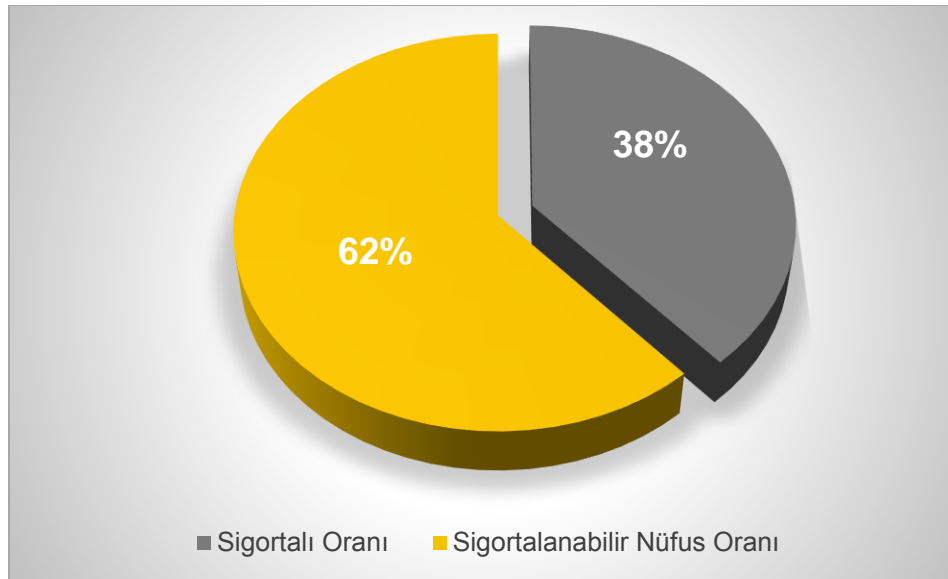
11.8

Tahmini Sigortalı Sayısı (milyon)

30.8

Tahmini Potansiyel Sigorta Satın Alabilir Nüfus (milyon)

Kapasite Kullanımı

Çalışmanın temel çıkış noktası illere göre taşıma kapasitelerinin belirlenmesidir. Ancak taşıma kapasitesine ek olarak bölgesel gelişmişliği niteleyici çok sayıda veri de üretilmiştir. Taşıma Kapasitesinin üzerindeki ve altındaki iller 4 kategorili bir ayrımla sınıflandırılmıştır (bkz. Tablo 3).

Tablo 3. İllere Göre Taşıma Kapasiteleri

	Şehir	Acente Sayısı	Taşıma Kapasitesi Aralığı	Kapasite Fazlası/ Noksanlığı
Taşıma Kapasitesinin Altındaki İller	TEKİRDAĞ	177	173-234	-57
	AYDIN	193	174-236	-43
	EDİRNE	73	83-112	-39
	ZONGULDAK	95	92-125	-30
	MUĞLA	233	188-254	-21
	TUNCELİ	5	15-21	-16
	GÜMÜŞHANE	11	18-24	-13
	ŞIRNAK	25	27-37	-12
	MANİSA	191	148-201	-10
	KARS	24	24-33	-9
	YALOVA	36	32-44	-8
	ARDAHAN	6	9-12	-6
	NİĞDE	32	27-37	-5
	KİLİS	10	10-13	-3
	BİTLİS	19	16-22	-3
	BARTIN	26	21-28	-2
	AKSARAY	50	39-52	-2
	IĞDIR	25	20-26	-1
	BATMAN	26	20-27	-1
BAYBURT	7	5-7	0	
Taşıma Kapasitesinin 1 Kademe Üstündeki İller %15-20	BİLECİK	25	18-24	1
	SAKARYA	141	104-140	1
	MUŞ	20	14-19	1
	ARTVİN	35	25-33	2
	ISPARTA	88	62-84	4
	TOKAT	103	73-99	4

Tablo 3. İllere Göre Taşıma Kapasiteleri (Devam)

	Şehir	Acente Sayısı	Taşıma Kapasitesi Aralığı	Kapasite Fazlası/ Noksanlığı
Taşıma Kapasitesinin 2 Kademe Üstündeki İller %20-30	HAKKÂRİ	15	10-13	2
	AĞRI	27	18-25	2
	SİNOP	38	25-34	4
	KIRKLARELİ	75	52-70	5
	KÜTAHYA	98	69-93	5
	UŞAK	77	50-68	9
	ÇANAKKALE	100	65-88	12
	BALIKESİR	226	154-208	18
	KOCAELİ	323	223-302	21
Taşıma Kapasitesinin 3 Kademe Üstündeki İller %30+	SİİRT	15	9-12	3
	KIRŞEHİR	36	23-30	6
	KARAMAN	33	20-27	6
	ERZİNCAN	35	19-26	9
	AMASYA	60	38-51	9
	BİNGÖL	24	11-14	10
	ÇANKIRI	29	14-19	10
	ERZURUM	83	54-73	10
	KIRIKKALE	36	19-26	10
	KASTAMONU	58	34-46	12
	KARABÜK	43	23-31	12
	DÜZCE	56	32-44	12
	BOLU	66	39-53	13
	OSMANİYE	52	27-37	15
	ADIYAMAN	59	32-43	16
	ORDU	106	64-86	20
	AFYONKARAHİSAR	109	65-89	20
	NEVŞEHİR	73	38-51	22
	YOZGAT	76	39-52	24
	BURDUR	75	36-49	26
SİVAS	95	47-64	31	
MARDİN	75	32-44	31	
GİRESUN	86	40-54	32	
MALATYA	129	71-96	33	
ÇORUM	95	45-60	35	

Tablo 3. İllere Göre Taşıma Kapasiteleri (Devam)

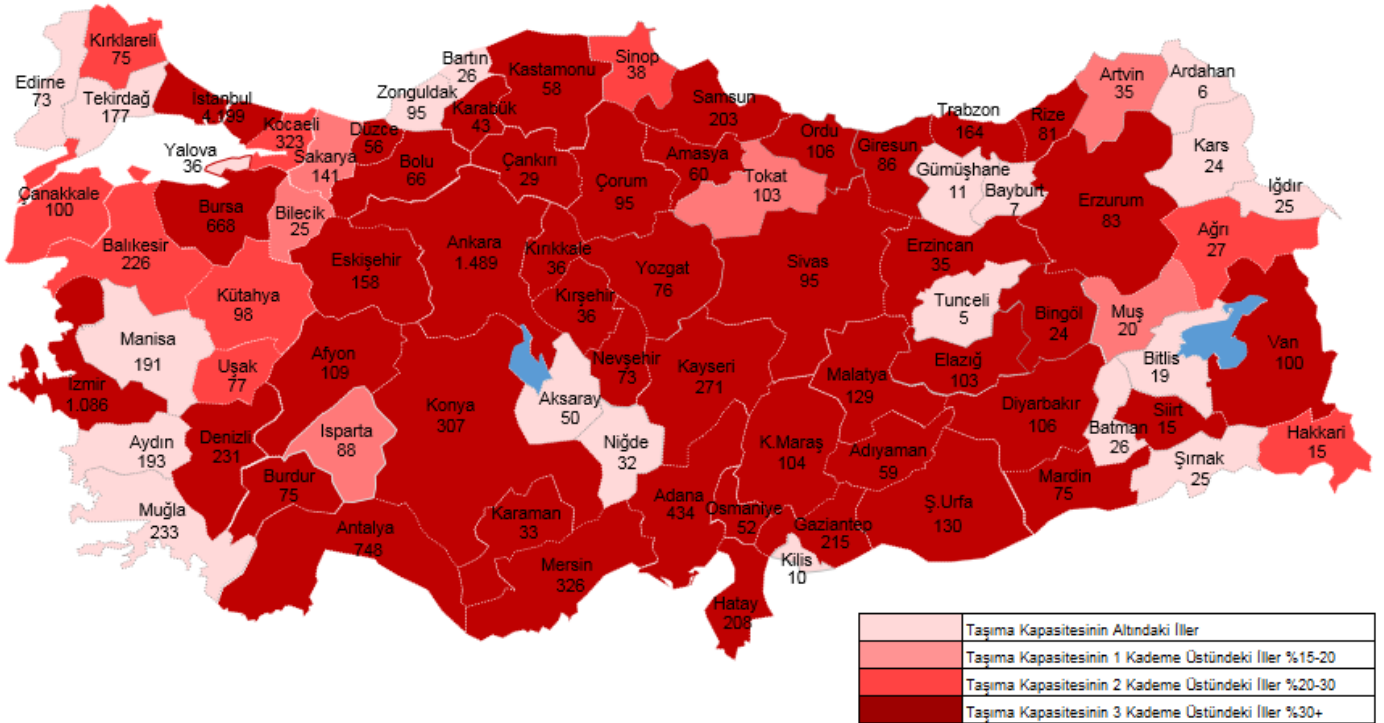
	Şehir	Acente Sayısı	Taşıma Kapasitesi Aralığı	Kapasite Fazlası/ Noksanlığı
Taşıma Kapasitesinin 3 Kademe Üstündeki İller %30+	K.MARAŞ	104	51-69	35
	SAMSUN	203	123-166	37
	RİZE	81	30-41	40
	VAN	100	41-56	44
	ESKİŞEHİR	158	82-111	47
	DENİZLİ	231	134-182	49
	HATAY	208	117-159	49
	DİYARBAKIR	106	36-49	57
	TRABZON	164	79-106	58
	ELAZIĞ	103	29-39	64
	ŞANLIURFA	130	44-59	71
	GAZİANTEP	215	98-132	83
	İÇEL	326	167-226	100
	KAYSERİ	271	125-170	101
	KONYA	307	133-179	128
	ADANA	434	194-263	171
	ANTALYA	748	414-561	187
	BURSA	668	343-464	204
	İZMİR	1086	455-615	471
ANKARA	1489	713-965	524	
İSTANBUL	4199	2129-2880	1319	
TÜRKİYE GENELİ		15590	8509-11513	4077

Taşıma kapasitesine ilişkin sonuçlar 20 ilde yeni acente kurulmasını destekler sonuçlar ortaya koymuştur. Her ne kadar taşıma kapasitesinin 1. kademe üzerindeki iller (6 il) ile 2. kademe üzerindeki iller (9 il) kapasite fazlalığına işaret etseler de ekonomik ve sosyal gelişmişliğe paralel olarak bu illerin ileriki süreçte taşıma kapasitesinin altına inmesi muhtemeldir. Ayrıca 2013-2015 yılları arasında acente sayılarındaki azalışın önümüzdeki yıllarda da devam edebileceği düşünüldüğünde 1. ve 2. Kademe illerden bir kısmının taşıma kapasitesinin altında kalması söz konusu olabilir.

Buna ek olarak, Tablo 3'de kapasite fazlalığı/noksanlığı olarak belirtilen rakamlar, taşıma kapasitesinde kullanılan yüzdesel aralıklara duyarlıdır. Dolayısıyla Kocaeli gibi acente sayısının çok olduğu iller, kapasite fazlalığı çok olmasına rağmen 2. Kademe iller arasında gözükmesi normaldir. Diğer yandan acente sayısının az

olduğu iller (örneğin, Siirt veya Kırşehir) sayıca düşük bir kapasite fazlalığına sahiptir. Ancak bu illerin acente sayıları da az olduğundan, %20-30'luk artışların etkisi olmamaktadır. Sonuç olarak her ne kadar bazı iller 3. Kademe de güzükseler de acente sayısı fazlalığı anlamında sıkıntılı bir noktada oldukları düşünülemez. Meslek örgütleri ve kamu otoritesi tarafından uygulanacak plan ve projeksiyonlar yoluyla Bilecik, Sakarya, Artvin, Muş, Isparta, Tokat, Hakkâri, Ağrı, Sinop, Kırklareli, Kütahya, Uşak, Siirt, Kırşehir, Karaman, Erzincan ve Amasya gibi şehirlerin taşıma kapasitesi sınırlarının altına inmeleri sağlanabilir.

Şekil 2. İllere Göre Taşıma Kapasitesi Haritası

Çalışmadan çıkarılabilecek bir diğer sonuç, Türkiye'nin en doğusu ve batısındaki illerin çoğunlukla taşıma kapasitesinin altında veya yakınında olduğu görülmektedir. Doğu ve batı illerindeki bu ortak sonucun, birbirinden farklı nedenlerden kaynaklandığı öngörülmektedir. Özellikle Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Çanakkale, Balıkesir, Aydın, Muğla, Manisa, Kütahya, Uşak, Kocaeli gibi batı illeri acente sayısı bakımından çok olmalarına rağmen taşıma kapasitesinin altında veya yakınında değerler almıştır. Bunun temel nedeni, taşıma kapasitesi denkleminin illerin ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyleri ile kişi başına düşen sigorta priminden önemli ölçüde etkileniyor olmasıdır. Fark edileceği üzere taşıma kapasitesi denklemi tek yönlü bir denklem değildir. Örneğin sadece acente sayısına duyarlı değildir. Bu nedenle batı illeri yüksek acente sayılarına rağmen bunu kaldırabilir bir sigortalı

nüfusuna ve acente sayısına sahiplerdir. Diğer yandan doğu illerindeki durum çok daha farklıdır. Birçok doğu illinde acente sayısı 6 ile 25 arasında seyretmektedir. Bu illerin sosyal ve ekonomik gelişmişliği ne kadar düşük olursa olsun, elde edilen sonuçlar acente sayısının olması gerekenin çok altında olduğunu göstermektedir. Bu illerde sigortaya olan talebin ve sigortalı oranının düşük olduğu çalışma bulgularından anlaşılmaktadır. Diğer yandan potansiyel sigortalı sayısının ise tahmini sigortalı sayısından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu illerde kısmi de olsa talep yaratılabilir ve artırılabilir bir potansiyel olduğu söylenebilir.

Tablo 4. NUTS-1 Bölgelerine Göre Taşıma Kapasiteleri

Bölge	Acente Sayısı	Taşıma Kapasitesi Aralığı	Kapasite Fazlası/ Noksanlığı
Batı Marmara	651	527-713	-62
Kuzeydoğu Anadolu	207	149-202	5
Batı Karadeniz	750	488-660	90
Ortadoğu Anadolu	415	206-279	136
Doğu Karadeniz	483	255-344	139
Orta Anadolu	669	357-483	186
Güneydoğu Anadolu	661	307-415	246
Doğu Marmara	1473	873-1181	292
Ege	2218	1283-1736	482
Akdeniz	2035	1070-1447	588
Batı Anadolu	1829	865-1171	658
İstanbul	4199	2129-2880	1319

Araştırma özgün olarak, sigortacılık sektörü açısından dört önemli göstergeye sahiptir. Bunlar illere göre sigortalılık oranı, tahmini sigortalı sayısı ve tahmini potansiyel sigortalı sayısıdır. Taşıma kapasitesi denkleminin sigortalılar üzerinden yürütülüyor olması nedeniyle, bir ilde sigorta satın almaya ekonomik gücü yeterli olan popülasyonu hesaplamak da mümkün olabilmektedir. Ancak belirtildiği üzere bu sayı, sadece satın alma gücü olan kişi sayısı üzerinden belirlenmiştir. Dolayısıyla kişilerin ön yargıları, kültürleri ve geçmişte yaşadıkları tecrübeler bu hesaplamanın dışında tutulmuştur. Her ne kadar araştırmada sosyal faktörler de hesaplama içerisine dahil olsalar da tüm değişkenleri göz önüne alarak bir hesaplama yapmanın olanağı ne yazık ki yoktur. Bu potansiyel kişilerin sigorta sistemine dahil edilmesi ve buna yönelik pazarlama çalışmaları yapılması yine meslek aktörlerinin ilgisi ve kontrolündedir.

Tablo 5, kapasite kullanım oranı en yüksek olan ilden en düşüğe doğru olan sıralamayı göstermektedir. Kapasite kullanım oranı, bir ilde sigorta satın alma potansiyeli olan nüfusun yüzde kaçının sigorta satın aldığını gösteren bir orandır. Sonuçlar incelendiğinde potansiyel sigorta pazarını en iyi değerlendiren üç ilin Edirne, Çanakkale ve Balıkesir olduğu görülmektedir. Diğer yandan mevcut sigortalı potansiyelini en alt seviyede değerlendiren illerin ise Doğu ve Güneydoğu Anadolu illeri olduğu dikkati çekmektedir. Benzer sonuçlar bölgesel farklılıklara da yansımıştır. Batı Marmara kapasite kullanımında en yüksek yüzdeye sahipken, Güneydoğu, Kuzeydoğu ve Ortadoğu Anadolu bölgelerinin en düşük değerlere sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Kapasite Kullanım Oranlarına Göre İller

Şehir	Sigortalılık Oranı (%)	Tahmini Sigortalı Sayısı	Tahmini Potansiyel Sigortalı Sayısı	Kapasite Kullanım Oranı (%)
EDİRNE	34,26	136.567	172.923	78,98
ÇANAKKALE	21,47	107.862	195.531	55,16
BALIKESİR	20,56	239.086	444.975	53,73
ANKARA	21,25	1.072.147	2.067.612	51,85
MUĞLA	23,16	200.713	391.091	51,32
BURDUR	23,59	60.697	121.354	50,02
KÜTAHYA	20,83	119.163	239.861	49,68
ESKİŞEHİR	18,43	147.410	301.630	48,87
BOLU	20,14	57.091	122.752	46,51
KIRKLARELİ	19,87	67.677	145.786	46,42
ANTALYA	21,66	467.377	1.013.353	46,12
TEKİRDAĞ	20,68	180.809	401.504	45,03
BİLECİK	18,57	38.792	86.496	44,85
İZMİR	18,66	757.832	1.727.431	43,87
KASTAMONU	16,21	59.681	137.694	43,34
AMASYA	17,43	56.109	129.919	43,19
ISPARTA	18,30	76.439	178.504	42,82
AYDIN	18,90	193.004	453.399	42,57
İÇEL	16,27	277.515	652.537	42,53
KIRŞEHİR	15,46	34.561	81.828	42,24
İSTANBUL	18,61	2.635.629	6.326.594	41,66

Tablo 5. Kapasite Kullanım Oranlarına Göre İller (Devamı)

Şehir	Sigortalılık Oranı (%)	Tahmini Sigortalı Sayısı	Tahmini Potansiyel Sigortalı Sayısı	Kapasite Kullanım Oranı (%)
DÜZCE	18,16	63.820	154.950	41,19
NEVŞEHİR	16,39	46.783	115.603	40,47
MANİSA	18,18	247.121	617.409	40,03
DENİZLİ	18,82	181.312	454.095	39,93
SAKARYA	17,10	156.837	393.974	39,81
OSMANİYE	12,49	62.323	158.959	39,21
UŞAK	17,29	59.923	153.053	39,15
SİNOP	14,25	29.145	75.088	38,81
BURSA	16,38	449.080	1.163.509	38,60
KAYSERİ	15,32	198.484	514.900	38,55
TÜRKİYE ORTALAMASI				38,49
ADANA	14,40	309.409	804.218	38,47
ERZİNCAN	15,32	33.695	88.920	37,89
KIRIKKALE	13,18	36.211	95.758	37,82
YALOVA	15,24	33.557	89.368	37,55
ÇANKIRI	13,34	25.467	68.133	37,38
SİVAS	14,09	87.889	235.483	37,32
KARAMAN	15,14	36.032	97.815	36,84
ÇORUM	15,02	79.936	219.595	36,40
SAMSUN	14,53	183.278	508.589	36,04
TRABZON	14,34	108.705	302.297	35,96
TOKAT	14,05	84.131	234.986	35,80
KONYA	14,02	291.508	829.259	35,15
HATAY	11,98	180.116	512.904	35,12
ARTVİN	13,74	23.261	67.584	34,42
KARABÜK	14,60	33.622	100.078	33,60
ZONGULDAK	14,74	88.656	263.926	33,59
GİRESUN	13,52	57.445	171.737	33,45
KOCAELİ	14,48	242.733	735.196	33,02
AFYONKARAHİSAR	14,09	99.632	306.419	32,52
YOZGAT	12,20	54.178	174.660	31,02
AKSARAY	12,27	46.954	151.924	30,91
BARTIN	14,25	26.958	87.749	30,72

Tablo 5. Kapasite Kullanım Oranlarına Göre İller (Devamı)

Şehir	Sigortalılık Oranı (%)	Tahmini Sigortalı Sayısı	Tahmini Potansiyel Sigortalı Sayısı	Kapasite Kullanım Oranı (%)
KİLİS	10,49	13.483	44.164	30,53
RİZE	12,50	41.029	134.798	30,44
NİĞDE	11,80	40.559	133.751	30,32
GAZİANTEP	10,88	200.649	688.933	29,12
ORDU	11,71	85.683	300.340	28,53
MALATYA	11,33	86.385	322.684	26,77
BAYBURT	10,49	7.932	30.377	26,11
K.MARAŞ	8,87	95.380	374.236	25,49
ERZURUM	9,83	75.363	300.480	25,08
ARDAHAN	1,96	12.292	49.904	24,63
ELAZIĞ	0,09	57.312	236.117	24,27
TUNCELİ	0,05	8.583	35.676	24,06
GÜMÜŞHANE	9,23	13.050	54.865	23,79
ADIYAMAN	7,62	45.481	193.362	23,52
MARDİN	5,70	44.417	188.976	23,50
ŞANLIURFA	5,84	105.164	477.581	22,02
BATMAN	5,02	27.487	125.130	21,97
DIYARBAKIR	5,05	81.184	400.476	20,27
KARS	8,95	26.921	137.377	19,60
SİİRT	4,36	13.712	76.259	17,98
IĞDIR	7,98	15.195	85.312	17,81
ŞIRNAK	3,82	18.157	115.984	15,66
BİTLİS	5,23	17.646	114.034	15,47
VAN	4,87	52.158	361.307	14,44
MUŞ	3,99	16.441	137.112	11,99
BİNGÖL	4,99	13.250	110.629	11,98
AĞRI	4,56	25.127	237.245	10,59
HAKKÂRİ	3,24	8.848	87.982	10,06
TOPLAM	15,15	11.893.251	30.896.000	38,49

Tablo 6. Kapasite Kullanım Oranlarına Göre NUTS-1 Bölgeleri

Bölge	Tahmini Sigortalı Sayısı	Tahmini Potansiyel Sigortalı Sayısı	Kapasite Kullanım Oranı (%)
Batı Marmara	732.002	1.360.719	53,80
Batı Anadolu	1.399.688	2.994.686	46,74
Ege	1.858.700	4.342.758	42,80
İstanbul	2.635.629	6.326.594	41,66
Akdeniz	1.529.257	3.816.064	40,07
Doğu Marmara	1.189.320	3.047.875	39,02
Batı Karadeniz	666.981	1.825.756	36,53
Orta Anadolu	545.619	1.503.906	36,28
Doğu Karadeniz	329.173	1.031.621	31,91
Güneydoğu Anadolu	549.735	2.310.866	23,79
Kuzeydoğu Anadolu	196.525	929.615	21,14
Ortadoğu Anadolu	260.624	1.405.542	18,54

Araştırmaya özgü bir diğer veri seti ise kaba ölüm hızı, kaba doğum hızı ve kişi başına düşen sigortalı sayısıdır. Kaba ölüm hızı, bir yıl içinde kapanan acentelerin o yılki acente sayısına oranıdır. Çalışmamızda kaba ölüm hızının gerçek etkisini sınavabilmek için beş yıllık acente ölümleri temel alınmıştır. Bu sayı son beş yılın yıl ortası acente nüfusuna oranlanmıştır. Buna göre Türkiye’de acentelerin kaba ölüm hızı %21’dir. Daha açık bir ifadeyle son beş yılda kurulan her beş acenteden yaklaşık 1 tanesi kapanmıştır. En yüksek iller ise Tunceli (%57), Gümüşhane (%44) ve Bayburt’tur (%38). Örneğin Tunceli için değerlendirme yapmak gerekirse, son beş yıl içinde kapanan acente sayısı, mevcut acente sayısının %57’sini oluşturmaktadır. Diğer yandan Ardahan (%0), Yozgat (%5) ve Bingöl (%7) illeri ölüm olasılığının en düşük olduğu illerdir. Ölüm olasılığının düşük olduğu illerde acentelik açma girişiminin daha az olduğu veya mevcut acentelerin piyasada tutunma konusunda sorunları olmadığı sonucuna varılabilir. Kaba doğum oranı ise, son beş yıl içinde kurulan acente sayısının beş yıllık sürecin yıl ortası acente nüfusuna oranıyla hesaplanır. Bu veri betimleyici bir veridir. Daha açık bir ifadeyle yeni kurulan acente sayısının yalnızca mevcut acenteler içindeki payını ifade eder. Kaba doğum oranı Türkiye genelinde %17’dir. En yüksek olan üç ilimiz ise Bingöl (%38), Adana (%32) ve Şanlıurfa’dır (%29). Bu illerde sigorta acenteliği yapmak için girişimde bulunanların sayıca çok olduğu söylenebilir. Bazı illerde ise (Tunceli, Gümüşhane, Bayburt, Kilis ve Ardahan) acentelik faaliyeti girişiminde bulunulmadığı gözlemlenmiştir.

Tablo 7. Kişi Başına Düşen Ortalama Sigorta Primine Göre İller

Şehir	Acente Kaba Ölüm Hızı - Son 5 yıllık (%)	Acente Kaba Doğum Hızı - Son 5 yıllık (%)	Kişi Başına Düşen Ortalama Sigorta Primi
İSTANBUL	18,1	18,63	620 TL
ANKARA	19,9	23,05	548 TL
ANTALYA	19,7	20,21	435 TL
MUĞLA	25,7	17,27	431 TL
İZMİR	23,9	17,33	414 TL
EDİRNE	19,7	9,21	357 TL
BURSA	23,8	18,21	352 TL
TÜRKİYE ORTALAMASI			336 TL
TEKİRDAĞ	19,8	17,03	332 TL
BOLU	17,5	10,22	331 TL
KOCAELİ	16,9	24,48	330 TL
DENİZLİ	24,5	22,37	321 TL
ESKİŞEHİR	21,0	14,81	315 TL
YALOVA	11,3	14,08	314 TL
KIRKLARELİ	18,9	10,06	308 TL
İÇEL	19,9	20,21	304 TL
BALIKESİR	22,9	9,98	300 TL
ÇANAKKALE	19,2	10,58	285 TL
BURDUR	28,0	8,54	282 TL
ADANA	19,7	32,06	281 TL
AYDIN	29,2	13,21	279 TL
DÜZCE	15,3	6,78	273 TL
KAYSERİ	21,2	20,88	270 TL
SAKARYA	24,3	15,54	267 TL
TRABZON	15,1	12,65	263 TL
UŞAK	20,1	13,84	261 TL
NEVŞEHİR	17,7	5,06	260 TL
BİLECİK	37,3	6,78	254 TL
ZONGULDAK	20,0	10,00	253 TL
SAMSUN	25,2	18,53	250 TL
AMASYA	27,9	22,95	245 TL
ISPARTA	10,1	8,99	240 TL

Tablo 7. Kişi Başına Düşen Ortalama Sigorta Primine Göre İller (Devam)

Şehir	Acente Kaba Ölüm Hızı - Son 5 yıllık (%)	Acente Kaba Doğum Hızı - Son 5 yıllık (%)	Kişi Başına Düşen Ortalama Sigorta Primi
MANİSA	28,6	11,46	236 TL
KARABÜK	25,0	4,17	232 TL
ORDU	22,3	11,61	229 TL
KARAMAN	33,8	10,39	227 TL
KONYA	32,4	12,37	227 TL
ARTVİN	16,0	2,67	227 TL
KÜTAHYA	30,4	9,22	226 TL
GİRESUN	15,6	10,00	224 TL
RİZE	12,9	7,06	221 TL
ÇORUM	17,6	11,40	215 TL
KASTAMONU	19,7	9,84	211 TL
KIRŞEHİR	30,4	15,19	211 TL
SİNOP	17,7	12,66	210 TL
HATAY	15,8	14,80	209 TL
BARTIN	18,9	15,09	205 TL
TUNCELİ	57,1	0,00	200 TL
ERZİNCAN	16,4	8,22	200 TL
AKSARAY	27,5	15,69	198 TL
TOKAT	21,4	14,88	196 TL
GAZİANTEP	25,3	18,18	194 TL
ÇANKIRI	19,7	6,56	193 TL
SİVAS	15,3	8,16	188 TL
AFYONKARAHİSAR	33,1	9,09	187 TL
ELAZIĞ	11,1	18,09	182 TL
KIRIKKALE	13,7	10,96	182 TL
İĞDIR	8,2	4,08	180 TL
NİĞDE	26,1	11,59	171 TL
MALATYA	20,6	13,74	170 TL
OSMANİYE	19,2	19,23	166 TL
YOZGAT	6,8	2,70	163 TL
ERZURUM	18,3	21,95	162 TL
ARDAHAN	0,0	0,00	142 TL

Tablo 7. Kişi Başına Düşen Ortalama Sigorta Primine Göre İller (Devam)

Şehir	Acente Kaba Ölüm Hızı - Son 5 yıllık (%)	Acente Kaba Doğum Hızı - Son 5 yıllık (%)	Kişi Başına Düşen Ortalama Sigorta Primi
ŞIRNAK	18,9	15,09	140 TL
K.MARAŞ	22,9	14,68	138 TL
GÜMÜŞHANE	44,4	0,00	137 TL
BAYBURT	37,5	0,00	131 TL
KARS	15,7	7,84	130 TL
MARDİN	11,0	17,93	119 TL
KİLİS	9,5	0,00	118 TL
ADİYAMAN	19,5	13,01	114 TL
BİTLİS	28,6	9,52	105 TL
DİYARBAKIR	27,8	16,52	103 TL
BATMAN	29,0	3,23	103 TL
BİNGÖL	4,8	38,10	102 TL
VAN	12,4	18,56	98 TL
SİİRT	35,3	5,88	88 TL
ŞANLIURFA	22,7	29,02	86 TL
MUŞ	19,0	9,52	76 TL
AĞRI	17,2	3,45	71 TL
HAKKÂRİ	12,5	6,25	67 TL
TÜRKİYE	20,69	17,49	336 TL

Kişi başına düşen ortalama sigorta primi sıralaması açısından büyük illerin ve sanayi şehirlerinin ilk sıralarda yer aldığı gözlemlenmektedir. Bu iller nüfus bakımından en kalabalık iller olmasına karşın, sigorta sektörüne girdi sağlayacak değerler açısından zengin olmaları sebebiyle kişi başına düşen sigorta prim sıralamasında yine en başta yer almaktadırlar. Diğer yandan Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesi illerinin Türkiye ortalaması olan 336 TL'nin bir hayli altında olduğu dikkati çekmektedir. Bölgeler bazında ise durum çok benzerdir. İstanbul bölgesini takiben, Batı Marmara ve Ege bölgelerinin en çok kişi başına prim üretimi sağlayan bölgeler olduğu dikkati çekmektedir (bkz. Tablo 8).

Tablo 8. Kişi Başına Düşen Ortalama Sigorta Primine Göre NUTS-1 Bölgeleri

Şehir	Acente Kaba Ölüm Hızı - Son 5 yıllık (%)	Acente Kaba Doğum Hızı - Son 5 yıllık (%)	Kişi Başına Düşen Ortalama Sigorta Primi
İstanbul	18,13	18,63	611
Batı Anadolu	22,45	20,84	439
Ege	25,69	16,01	331
Doğu Marmara	21,43	17,76	317
Batı Marmara	20,67	11,88	307
Akdeniz	19,40	20,74	281
Doğu Karadeniz	17,26	9,92	231
Batı Karadeniz	22,02	13,96	229
Orta Anadolu	19,26	13,57	218
Kuzeydoğu Anadolu	16,55	11,82	139
Ortadoğu Anadolu	16,20	16,20	123
Güneydoğu Anadolu	23,14	18,05	122

Araştırmaya özgü bir diğer veri seti, gelir – gider kalemlerine ilişkindir. Çalışma örnekleminde yer alan 3171 acenteye yıllık komisyon gelirleri ve aylık ortalama giderleri sorulmuştur. Gider kalemini oluşturan tüm unsurlar soru kâğıdında hatırlatma olarak cevaplayıcılara sunulmuştur. Komisyon gelirleri yıllık olarak sorulmuş ardından aylık ortalama değerleri hesaplanmıştır. Türkiye’deki tüm acentelerin aylık komisyon geliri ortalaması 13.479 TL olarak hesaplanmıştır. En yüksek komisyon gelirin sahip iller; İstanbul, Elazığ, Ankara, Gaziantep ve İzmir’ken; en düşük komisyon gelirin sahip iller, Tunceli, Siirt, Ardahan, Hakkâri ve Iğdır olmuştur. Türkiye’deki tüm acentelerin aylık acente gideri ortalaması ise 6.678 TL’dir. En yüksek acente giderine sahip illeri Bartın, İstanbul, Ankara, Gaziantep, İzmir’ken; en düşük acente giderine sahip iller Tunceli, Hakkâri, Ardahan, Kilis ve Adıyaman’dır.

Ancak gider ve gelir kalemlerinin ham halleriyle değerlendirme yapmanın yanıltıcı olabileceği varsayımıyla iktisadilik değişkeninin de çalışmaya dahil edilmesi kararlaştırılmıştır. Zira bir ilde acentelikten kazanılan komisyon geliri düşük olsa dahi aynı ilde giderlerin de düşük olması durumunda acentelik faaliyetini sürdürmek mümkün olabilir. İktisadilik kavramı, işletme faaliyetleri sonucunda elde edilen gelir ile bu gelirlerin elde edilebilmesi için katlanılan tüm maliyetlerin oransal bir sonucunu ifade etmektedir. Daha açık bir ifadeyle eğer bir işletme için iktisadilik oranı 1’den büyükse; bu işletmenin kazançlı ve ekonomik verimliliği yüksek olduğu, tersi durumda ise düşük olduğu varsayılır. Çalışmamız verileri yalnızca sigorta

faaliyetlerine ilişkin gelir elde ediminden oluştuğu için acentelerin elde edebilecekleri dolaylı gelirler çalışma kapsamında değildir. Türkiye geneli için incelendiğinde iktisadilik oranının 2,02 olduğu görülmektedir. Özetle 1 birimlik gidere karşılık 2 birimlik gelir elde edildiği tespit edilmiştir. Bu değer üretim anlamında verimliliğe işaret etse de il bazında bu dengenin nasıl bir dağılıma sahip olduğu sorgulanmalıdır. Elde edilen veriler Elazığ, Burdur, Şırnak, Artvin ve Karaman illerinin iktisadilik açısından en yüksek değerlere sahip olduğu dikkati çekmektedir. Ancak iktisadilik değeri 1'in altında olan iller de mevcuttur. Bayburt, Mardin, Siirt, Niğde ve Kars illeri 1 referans değerinin altında oldukları ve gelir - gider dengesini sağlamakta zorlandıkları dikkati çekmektedir.

Tablo 9. İktisadilik Oranına Göre İller

Şehir	Ortalama Aylık Acente Komisyon Geliri	Ortalama Aylık Acente Gideri	İktisadilik Oranı
ELAZIĞ	18.417 TL	5.675 TL	3,25
BURDUR	9.848 TL	3.045 TL	3,23
ŞIRNAK	10.000 TL	3.418 TL	2,93
ARTVİN	16.771 TL	6.031 TL	2,78
KARAMAN	17.333 TL	6.700 TL	2,59
YALOVA	9.048 TL	3.571 TL	2,53
DİYARBAKIR	14.683 TL	5.810 TL	2,53
KİRŞEHİR	8.333 TL	3.300 TL	2,53
KONYA	13.828 TL	5.534 TL	2,50
RİZE	8.077 TL	3.269 TL	2,47
BİLECİK	9.333 TL	3.800 TL	2,46
ÇANKIRI	6.905 TL	3.000 TL	2,30
ERZURUM	7.778 TL	3.405 TL	2,28
GAZİANTEP	17.552 TL	7.766 TL	2,26
İZMİR	17.344 TL	7.727 TL	2,24
HAKKARİ	3.333 TL	1.500 TL	2,22
KİLİS	5.238 TL	2.357 TL	2,22
TEKİRDAĞ	8.167 TL	3.700 TL	2,21
ANKARA	18.305 TL	8.389 TL	2,18
KOCAELİ	11.973 TL	5.510 TL	2,17
BALIKESİR	10.985 TL	5.091 TL	2,16
UŞAK	9.074 TL	4.222 TL	2,15
İSTANBUL	19.130 TL	9.064 TL	2,11
ADANA	12.824 TL	6.106 TL	2,10
SAKARYA	14.365 TL	6.905 TL	2,08
AFYONKARAHİSAR	9.427 TL	4.578 TL	2,06

Tablo 9. İktisadilik Oranına Göre İller (Devam)

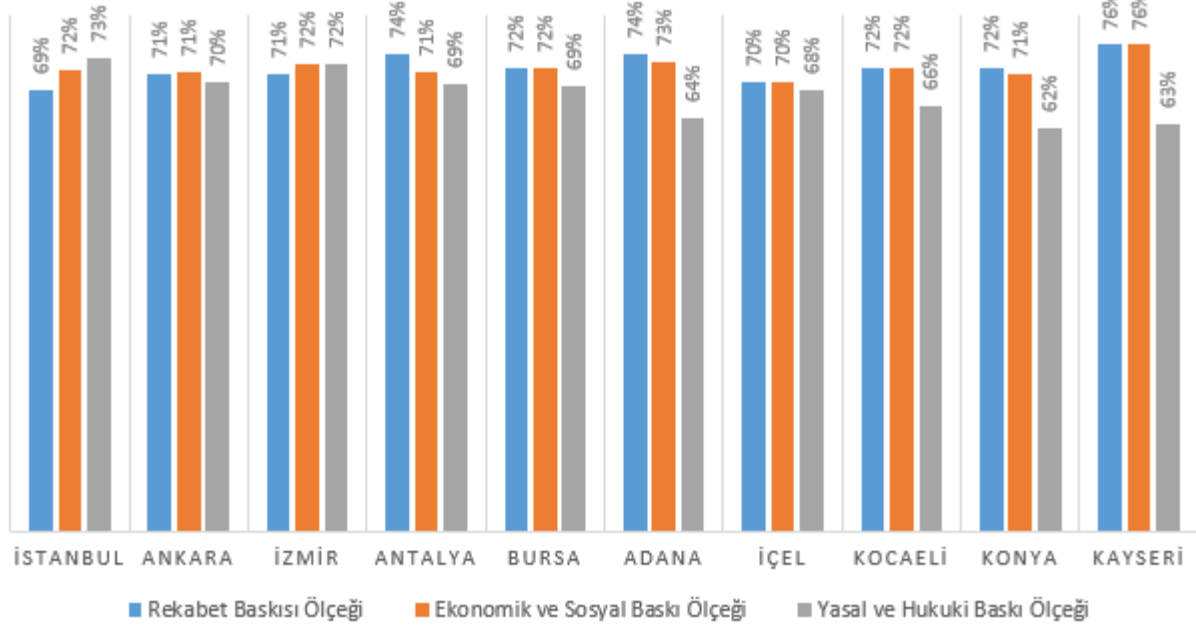
Şehir	Ortalama Aylık Acente Komisyon Geliri	Ortalama Aylık Acente Gideri	İktisadilik Oranı
KASTAMONU	10.000 TL	4.893 TL	2,04
KIRIKKALE	7.778 TL	3.833 TL	2,03
GİRESUN	11.500 TL	5.675 TL	2,03
ERZİNCAN	6.061 TL	3.000 TL	2,02
TÜRKİYE ORTALAMASI			2,02
AĞRI	12.083 TL	6.000 TL	2,01
ANTALYA	11.886 TL	5.932 TL	2,00
TRABZON	10.278 TL	5.167 TL	1,99
BİTLİS	7.917 TL	4.000 TL	1,98
BOLU	10.444 TL	5.300 TL	1,97
HATAY	11.762 TL	6.033 TL	1,95
OSMANİYE	7.963 TL	4.111 TL	1,94
ŞANLIURFA	8.730 TL	4.548 TL	1,92
KARABÜK	7.292 TL	3.813 TL	1,91
İÇEL	11.667 TL	6.113 TL	1,91
BARTIN	10.952 TL	5.900 TL	1,86
SİVAS	10.583 TL	5.725 TL	1,85
ESKİŞEHİR	9.571 TL	5.229 TL	1,83
DÜZCE	9.722 TL	5.333 TL	1,82
BURSA	10.640 TL	5.908 TL	1,80
EDİRNE	6.458 TL	3.594 TL	1,80
KIRKLARELİ	6.538 TL	3.654 TL	1,79
DENİZLİ	10.163 TL	5.725 TL	1,78
KAYSERİ	9.195 TL	5.345 TL	1,72
BİNGÖL	5.667 TL	3.300 TL	1,72
ADIYAMAN	4.359 TL	2.577 TL	1,69
TUNCELİ	1.667 TL	1.000 TL	1,67
MALATYA	6.852 TL	4.153 TL	1,65
SİNOP	4.848 TL	2.955 TL	1,64
TOKAT	6.056 TL	3.733 TL	1,62
MUŞ	4.667 TL	2.900 TL	1,61
AYDIN	6.171 TL	3.838 TL	1,61
SAMSUN	8.565 TL	5.347 TL	1,60
GÜMÜŞHANE	4.583 TL	2.875 TL	1,59
MUĞLA	8.492 TL	5.333 TL	1,59
ZONGULDAK	8.106 TL	5.163 TL	1,57
YOZGAT	5.290 TL	3.370 TL	1,57

Tablo 9. İktisadilik Oranına Göre İller (Devam)

Şehir	Ortalama Aylık Acente Komisyon Geliri	Ortalama Aylık Acente Gideri	İktisadilik Oranı
MANİSA	7.990 TL	5.128 TL	1,56
ISPARTA	4.118 TL	2.676 TL	1,54
ORDU	8.250 TL	5.375 TL	1,53
ARDAHAN	3.333 TL	2.250 TL	1,48
K.MARAŞ	10.833 TL	7.361 TL	1,47
ÇANAKKALE	7.639 TL	5.382 TL	1,42
KÜTAHYA	6.524 TL	4.729 TL	1,38
NEVŞEHİR	5.530 TL	4.023 TL	1,37
VAN	6.667 TL	5.200 TL	1,28
AMASYA	6.111 TL	4.857 TL	1,26
İĞDIR	4.000 TL	3.200 TL	1,25
BATMAN	6.333 TL	5.600 TL	1,13
AKSARAY	7.708 TL	6.834 TL	1,13
ÇORUM	6.750 TL	6.309 TL	1,07
KARS	5.714 TL	5.857 TL	0,98
NİĞDE	5.000 TL	5.222 TL	0,96
BAYBURT	5.000 TL	5.666 TL	0,88
SİİRT	2.778 TL	3.500 TL	0,79
MARDİN	4.242 TL	5.409 TL	0,78
TÜRKİYE	13.479	6.678	2,02

Çalışmaya özgü elde edilen bir diğer veri seti ise acenteler üzerindeki baskı düzeylerine ilişkindir. Bu kapsamda soru kâğıdında acentelere, “rekabet baskısı” (8 soru), “ekonomik ve sosyal baskı” (11 soru) ve “yasal ve hukuki baskıları” (5 soru) ölçecek sorular sorulmuştur. Türkiye geneli için bakıldığında acenteler, üzerlerindeki en büyük baskı unsuru olarak ekonomik ve sosyal baskıları (%72,1) göstermişlerdir. Daha sonra rekabet baskısını (%71,6), en az da yasal ve hukuki düzenlemelerden kaynaklanacak baskıların (%69) etkili olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmanın çıktılarında tüm illere ilişkin sonuçlar mevcuttur. Bu kısımda amacımız acente yoğunluğunun yüksek olduğu illerdeki baskı düzeylerini göstermek olacaktır. En yüksek acente sayısına sahip on il arasında yapılan karşılaştırma Şekil 2’de sunulmuştur. Bu aşamada iller arasındaki dağılımın birbirine yakın seyrettiği söylenebilir.

Şekil 2. Acente Sayısı En Yüksek Olan 10 İle Göre Baskı Unsurları

SONUÇ

Sigortacılık sektöründe bilimsel çalışmalara yönelik ilgi son yıllarda artmaya başlamasıyla birlikte, sektör için sorunlu kabul edilen birçok unsurun çözümüne yönelik çabalar da artış göstermektedir. Bu noktada Hazine Müsteşarlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve Türkiye Sigorta Birliği gibi kurumlar sektör için önemli kabul edilecek birçok bilimsel proje ve çalışmaya destek sağlamışlardır. Özellikle Türkiye'nin AB'ye uyum sürecinde mevcut eksikliklerin giderilmesi anlamında bu tür çalışmalara ihtiyacı olduğu açıktır. On yıl öncesine kıyaslandığında bu araştırmaların yükünü üstlenecek akademisyen sayısının da bugün çok daha iyi noktada olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra, yine eski dönemlerle kıyaslandığında, sigortacılık sektörü çok daha güvenilir ve zengin istatistik veriler üretmektedir. Bu araştırmanın başından sonuna Sigorta Bilgi Merkezi ve TOBB Sigortacılık Müdürlüğü sektör açısından son derece önemli bilgi ve belgelerini araştırmacılarla paylaşmıştır.

Geçmiş süreçte ise sigortacılık sektörüne yerleşik birçok uygulamanın bilimsellikten uzak veya çoğu zaman tecrübeyle orantılı sürdürüldüğü bilinmektedir. Ancak günümüz sigortacılık endüstrisi gelişmiş ülkelerde finans sisteminin en önemli ayaklarından bir tanesi olarak kabul edilmektedir. Şüphesiz ki bu ülkelerde sigortacılığın gelişimine yönelik yürütülen plan, projeksiyon ve çalışmalar birçok

ülkeye örnek olacak niteliktedir. Bu nedenle ülkemizde de sigortacılık uygulamalarında bilimsel yöntemlerden destek alınmasına ve bu anlayışın yaygınlaştırılmasına gayret gösterilmelidir.

Bu araştırma da benzer bir niyetle hazırlanmıştır. Türkiye’de acentelerin refahı ve memnuniyeti açısından illere göre taşıma kapasitelerinin hesaplanması önemlidir. Rekabetin çok yüksek noktada olduğu ortamlarda, özellikle küçük ölçekli işletmelerin yapısal sorunlar yaşayacağı literatürde sıklıkla vurgulanır. Bir ilde sağlıklı bir şekilde faaliyetini sürdürecekt acente sayısının belirlenmesi, o ildeki sigortalı memnuniyeti ve güveni açısından son derece önemlidir. Sektörün görünür yüzü olan acentelerin yeterli niteliğe sahip teknik personele, fiziksel altyapı imkânlarına veya mali güce sahip olması için sahip olduğu kaynaklardan azami düzeyde faydalanması gerekir. Şüphesiz ki rekabet tüm sektörlerde olan kaçınılmaz bir unsurdur. Ancak rekabetin sigortacılık sektörünü doğru şekilde temsil edecek acenteler yoluyla sürdürülmesi de önemlidir.

Araştırma, yöntemsel açıdan literatürde çok az kullanılan taşıma kapasitesinin hesaplanmasını temel almıştır. Bunun yanı sıra sigortacılık sektörü ve acenteler için çok sayıda yeni ve özgün veriler de üretmiştir. Bu verilerin bir kısmı daha önce hiçbir çalışmada veya ortamda kullanılmamıştır. Diğer yandan çalışmada kullanılan istatistiki yöntem birçok faktörü hesaba katması anlamında zengin bir yöntemdir. Elde edilen bulgular bir ildeki acente sayısının çokluğu veya azlığından ziyade, o acente sayısını besleyecek bir potansiyel kaynağın varlığını sorgulamıştır. Bu nedenle acente sayısı çok olan bir ilin taşıma kapasitesinin altında çıkması da muhtemeldir. Bu noktada temel amaç, gelişmişlik ve sigortaya olan ilgi düzeyine göre bir ilde ortalama kaç acentenin ekonomik ve mali anlamda sağlıklı bir şekilde faaliyet göstereceğini belirlemek ve mevcut sigorta yapılabilir potansiyeli sorgulamaktır. Daha açık bir ifadeyle bu araştırmanın amacı illerdeki acente fazlalıklarını/eksikliklerini tespit etmek değil, sigorta pazarında genişletilebilir ve daha çok sigortalıya ulaşılabilir bölge ve şehirleri tespit etmektir. Zira sigortacılık sistemini bir pasta olarak kabul ettiğimizde, bu pastayı büyütebilmek için öncelikle bu işin satış ve pazarlamasını yapanların donanımlı, bu işi meslek edinmiş, satılan ürün ve müşteri kesimi hakkında bilgisi olan ve mesleki bağlılığı olan bireylerden oluşması istenmelidir.

Çalışmadan çıkarılabilecek en önemli sonuç şüphesiz ki, taşıma kapasitesi dengesini koruyabilmek için sigortacılık sektöründeki pastanın büyütülmesine yönelik eylem planlarının tasarlanması gerektiğidir. Ancak diğer yandan yeterli niteliğe sahip olmayan acentelerin bu mesleğin büyüme potansiyeline, meşruiyetine ve saygınlığına katkı sağlayıp sağlamadığı da yine sorgulanmalıdır. Gerek gelişmişlik göstergeleri gerekse de acentelerin gelir gider dağılımları incelendiğinde her ne kadar

ortalamada iktisadi bir sonuç gözükse de, birçok ilde taşıma kapasitesinin aşıldığı gözlemlenmektedir. Bunun en temel nedeni büyük acentelerin ortalama gelir kalemlerini yükseltmesidir. Ancak bir ildeki sigorta pastasından küçük ve orta ölçekli acentelerin ne kadar karlı bir pay alabildikleri muallaktır. Çalışma sonuçları, taşıma kapasitesinin çok aşıldığı illerde, özellikle küçük ve orta ölçekli acentelerin yeterli sigortalı kaynağına ulaşamadıklarını ve rekabetçi baskılara direnç göstermede zorlandıklarını ortaya koymaktadır.

Çalışmanın sonuçları bulgular kısmında tartışılmıştır. Elde edilen sonuçlar iller ve bölgeler arasında belirgin farklılıkların olduğunu göstermektedir. Sigorta acenteleri 2014 yılı sonu itibariyle sigortacılık sektörünün yaklaşık %66'lık bir kısmını oluşturmaktadır. Bu payın karşılığı 15,5 milyar TL'lik bir prim üretimidir. Sigortalılarla sürekli yüz yüze gelen, sorunlarına çözüm üreten, haftanın tüm günü hasar anında dahi destek sağlayan, onları sisteme kazandırmak için yoğun çaba sarf eden acentelerin daha kurumsal ve mali açıdan güçlü bir yapıya kavuşması şüphesiz ki tüm meslek aktörlerinin isteğidir. Bu kapsamda bu araştırmanın gelecek süreçte sigortacılık sektörüne ve acentelere fayda sağlamasını ümit ederiz.

KAYNAKÇA

- Audia, P. G., Freeman, J. H., ve Reynolds, P. D. 2006. Organizational foundings in community context: Instruments manufacturers and their interrelationship with other organizations. *Administrative Science Quarterly*, 51: 381-419.
- Cifuentes, M. 1992. Determinación de Capacidad de Carga Turística en Áreas Protegidas. Centro Agronómico Tropical de Investigación y Enseñanza (CATIE). *Serie Técnica, Informe Técnico* No. 194. Turrialba, Costa Rica.
- Cifuentes, M. 1999. Capacidad de Carga Turística en las Áreas de uso público del Monumento Nacional Guayabo, Costa Rica. www.wwfca.org/wwfpdfs/Guayabo.PDF (15.10.2012).
- Cifuentes, M., W. Alpizar, F. Barroso, J. Courrau, M.L. Falck, R. Jimenez, P. Ortiz, J. Rodriguez V., J.C. Romero y J. Tejada 1990. *Capacidad de Carga Turística de la Reserva Biológica Carara*. Informe de Consulta, Servicio de Parques Nacionales/Programa de Manejo Integrado de Recursos, Centro Agronómico Tropical de Investigación y Enseñanza (CATIE). Turrialba, Costa Rica.
- Doğal Afet Sigortaları Kurumu. 2014. Sigortacılık Verileri. İstanbul.
- Hannan, M. T. ve Freeman, J. 1977. The population ecology of organizations. *American Journal of Sociology*, 82: 929-964.
- Önder, Ç., ve Üsdiken, B. 2007. Örgütsel ekoloji: Örgüt toplulukları ve çevresel ayıklama. A. S. Sargut ve Ş. Özen (Der) *Örgüt Kuramları*. Ankara: İmge, 133-191..
- T.C. Kalkınma Bakanlığı. 2013. İllerin Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması (SEGE-2011). Ankara.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB). 2011, 2012, 2013, 2014. Sigorta Acenteleri Verileri. Ankara.
- Türkiye Sigorta Birliği, 2013, 2014. *Sigorta İstatistikleri*. <http://tsb.org.tr/resmi-istatistikler.aspx?pageID=909>. (01.02.2015).
- Sigorta Bilgi Merkezi, 2014. Sigortacılık Verileri. İstanbul.

EK1: ARAŞTIRMA SORU KÂĞIDI

I.KISIM (boşluk doldurma ve aralıklı değer seçme)

1. Acentenizin faaliyet gösterdiği ili seçiniz.
2. Acentenizin hangi yılda kurulduğunu yazınız.
3. Acentelik tipinizi listeden seçiniz.
4. Hangi sigorta şirketlerinin acenteliğine sahipsiniz
5. Acentenizde şuan sigorta işiyle ilgilenen kaç teknik personel (çalışan) bulunmaktadır?
6. Son bir yılda firmanızın yaklaşık toplam komisyon geliri kaç TL'dir.
7. Son bir YILDA acentenizin yaklaşık toplam prim üretimi hangi aralıktadır?
8. Acentenizin AYLIK ortalama gideri hangi aralıktadır?(Aylık tüm giderlerinizi dikkate alınız. SGK'ya ödenen çalışan giderleri dahil)
9. Bir aylık tüm acente giderlerinizi dikkate aldığınızda AYLIK minimum kaç TL'lik prim üretimi yapmak sizin için yeterlidir? (Geçiminizin sağlanması için üretmeniz gereken aylık prim üretimi EN AZ kaç TL olmalıdır?)

II.KISIM (5li likert tipi anket)

Sektörel Rekabet Ölçeği

1. Bulduğumuz ildeki sigorta acentesi sayısının, üretimimiz önünde engel olduğunu düşünüyorum.
2. Sigorta şirketlerinin belirlediği fiyatlar, çoğu zaman müşterileri kaçırmamıza yol açmaktadır.
3. Bulduğumuz ilde sigorta acentesi olmadığı halde sigorta satışı yapan kişiler olduğunu düşünüyorum.
4. Eğer müşteri, yetkili acentesi olmadığımız bir sigorta şirketinden fiyat isterse, onu başka bir acenteye yönlendirmek istemem.
5. Bulduğumuz ildeki sigorta acentelerinin, kendi acenteliğimize rakip olduğunu düşünüyorum.
6. Bir başka sigorta acentesi üzerinden asla poliçe kesmem.
7. Otomobil plazalarının ve bankaların haksız rekabet yarattığını düşünüyorum
8. Bulduğumuz ildeki diğer sigorta acentelerinden hiçbir konuda yardım ve destek istemem.

Ekonomik ve Sosyal Etkiler Ölçeği

1. Sigorta acentesi olmak için ekonomik baskılara katlanmak gerektiğini düşünüyorum.
2. Son yıllardaki Türkiye'nin ekonomik durumu, acentelik faaliyetini zorlaştırmıştır.
3. Bulduğumuz ilin ekonomik ve sosyal gelişmişliğinin yeni müşteriler bulmamıza engel olduğunu düşünüyorum.
4. Son yıllarda primini ödeyemeyen sigortalı sayısı artmıştır.
5. Son yıllarda acenteliğimizin tahsilat sorunları artmıştır.
6. Son yıllarda acenteliğimizin aylık giderlerini karşılamakta zorlanmaktayız.
7. Acenteliğimizde görev alan teknik personelin eğitim durumu, bazı işlerin aksamasına yol açıyor.
8. Kalifiye teknik personel bulmakta zorlanmaktayız.
9. Bulduğumuz ilde sigorta sahtekârlıkları sıklıkla yaşanmaktadır.

10. Sigorta şirketlerinin belirlediği komisyon oranları yeterli değildir.
11. Sigorta şirketlerinin fiyat ve komisyon konusunda acentelere adil davranmadığını düşünüyorum.

Yasal ve Düzenleyici Etkiler Ölçeği

1. Türkiye’de acentelik faaliyeti ile ilgili çok sayıda yasal ve hukuki düzenlemenin var olduğunu düşünüyorum.
2. Türkiye’de acentelerin kuruluş sürecinde yerine getirmesi gereken çok sayıda hukuki yükümlülük bulunmaktadır.
3. Türkiye’de acentelik faaliyetine başlamak, yetkili makamlarca çıkarılan kanun ve yönetmelikler nedeniyle zorlaşmıştır.
4. Yetkili makamlarca çıkarılan kanun ve yönetmeliklerin acentelik faaliyetlerini zorlaştırdığını düşünüyorum.
5. Sigortacılıkla ilgili yeni kanun ve yönetmeliklerin son yıllarda artış gösterdiğini düşünüyorum.

EK2 - SEGE-2011 Değişkenleri

		Veri Kaynağı	Yılı	Birimi	Dönemi	SEGE-2003'te Kullanıldı mı?
Demografik Göstergeler						
1	Nüfus Yoğunluğu	TÜİK	2010	km ² /Kişi	Yıllık	Evet
2	Yaşa Özel Doğurganlık Oranı (15-49 yaş)	TÜİK	2010	Binde	Yıllık	Evet
3	Genç Bağımlı Nüfus Oranı (0-14 yaş)	TÜİK	2010	Yüzde	Yıllık	Hayır
4	Net Göç Hızı	TÜİK	2010	Binde	Yıllık	Hayır
5	Şehirleşme Oranı	TÜİK	2010	Yüzde	Yıllık	Evet
İstihdam Göstergeleri						
1	İşsizlik Oranı	TÜİK	2010	Yüzde	Yıllık	Hayır
2	İşgücüne Katılma Oranı	TÜİK	2010	Yüzde	Yıllık	Hayır
3	Çalışma Çağındaki Nüfusun (15 - 64 yaş arası) Toplam Nüfus İçerisindeki Oranı	TÜİK	2010	Yüzde	Yıllık	Hayır
4	İmalat Sanayi İstihdamının Sigortalı İstihdam İçindeki Oranı	SGK	2010	Yüzde	Yıllık	Hayır
5	Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Aktif Çalışanların Toplam Nüfusa Oranı	SGK	2010	Yüzde	Yıllık	Hayır
6	Ortalama Günlük Kazanç	SGK	2010	TL	Yıllık	Hayır
7	Ortalama Günlük Kazanç - Kadın	SGK	2010	TL	Yıllık	Hayır
8	İstihdam Oranı	TÜİK	2010	Yüzde	Yıllık	Hayır
Eğitim Göstergeleri						
1	Okuryazar Nüfus Oranı	TÜİK	2010	Yüzde	Yıllık	Evet
2	Okuryazar Kadın Nüfusunun Toplam Kadın Nüfusuna Oranı	TÜİK	2010	Yüzde	Yıllık	Evet
3	Genel Ortaöğretim Net Okullaşma Oranı	MEB	2009-2010	Yüzde	Yıllık	Evet
4	Mesleki ve Teknik Liseler Okullaşma Oranı	MEB	2009-2010	Yüzde	Yıllık	Evet
5	İlin YGS Ortalama Başarı Puanı	ÖSYM	2010	Ort. Puan	Yıllık	Hayır
6	Yüksek Okul veya Fakülte Mezunu Nüfusun 22+ Yaş Nüfusa Oranı	TÜİK	2010	Yüzde	Yıllık	Evet
Sağlık Göstergeleri						
1	Yüz Bin Kişiye Düşen Hastane Yatak Sayısı	Sağlık Bakanlığı	2010	Yüzbinde	Yıllık	Evet
2	On Bin Kişiye Düşen Hekim Sayısı	Sağlık Bakanlığı	2010	Onbinde	Yıllık	Evet
3	On Bin Kişiye Düşen Diş Hekimi Sayısı	Sağlık Bakanlığı	2010	Onbinde	Yıllık	Evet
4	On Bin Kişiye Düşen Eczane Sayısı	Türkiye Eczacılar Birliği	2010	Onbinde	Yıllık	Evet
5	Yeşil Kart Sahibi Nüfusun İl Nüfusuna Oranı	SGK	2009	Yüzde	Yıllık	Evet

EK2 - SEGE-2011 Değişkenleri (devamı-1)

		Veri Kaynağı	Yılı	Birimi	Dönemi	SEGE-2003'te Kullanıldı mı?
Rekabetçi ve Yenilikçi Kapasite Göstergeleri						
1	İl İhracatının Türkiye İçindeki Payı	TÜİK, Ekonomi Bakanlığı	2010	Yüzde	Yıllık	Hayır
2	Kişi Başına Düşen İhracat Tutarı	TÜİK, Ekonomi Bakanlığı	2010	Bin ABD Doları	Yıllık	Evet
3	İmalat Sanayi İşyerlerinin Türkiye İçindeki Payı	SGK	2009	Yüzde	Yıllık	Evet
4	İmalat Sanayi Kayıtlı İşyeri Oranı	SGK	2009	Yüzde	Yıllık	Hayır
5	Kişi Başı İmalat Sanayi Elektrik Tüketimi	TÜİK, TEDAŞ	2009	MW/h	Yıllık	Evet
6	Organize Sanayi Bölgesinde Üretim Yapılan Parsellerin Türkiye İçindeki Payı	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	2010	Yüzde	Yıllık	Hayır
7	Küçük Sanayi Sitesi İşyeri Sayısının Türkiye İçindeki Payı	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	2010	Yüzde	Yıllık	Evet
8	Yeni Kurulan Şirketlerin Toplam Sermayesinin Türkiye İçindeki Payı	TÜİK	2009	Yüzde	Yıllık	Hayır
9	On Bin Kişiyeye Düşen Yabancı Sermayeli Şirket Sayısı	Ekonomi Bakanlığı	2010	Onbinde	Yıllık	Hayır
10	Yüz Bin Kişiyeye Düşen Marka Başvuru Sayısı	TPE	2010	Yüzbinde	Yıllık	Hayır
11	Yüz Bin Kişiyeye Düşen Patent Başvuru Sayısı	TPE	2010	Yüzbinde	Yıllık	Hayır
12	Yüksek Lisans ve Doktora Sahibi Nüfusun 30+ Yaş Nüfusa Oranı	TÜİK	2010	Onbinde	Yıllık	Hayır
13	Kırsal Nüfus Başına Düşen Tarımsal Üretim Değeri	TÜİK	2009	TL	Yıllık	Evet
14	Turizm Yatırım-İşletme ve Belediye Belgeli Yatak Sayısının Türkiye İçindeki Payı	TÜİK, Kültür ve Turizm Bakanlığı	2009	Yüzde	Yıllık	Hayır
15	Teşvik Belgeli Yatırım Tutarının Türkiye İçerisindeki Payı	Ekonomi Bakanlığı	2009-2011	Yüzde	Dönemsel	Evet
Mali Göstergeler						
1	İldeki Banka Kredilerinin Türkiye İçindeki Payı	TBB	2010	Yüzde	Yıllık	Evet
2	İldeki Tasarruf Mevduatının Türkiye İçindeki Payı	TBB	2010	Yüzde	Yıllık	Hayır
3	Kişi Başına Düşen Banka Mevduatı Tutarı	TBB ve TÜİK	2010	Bin TL	Yıllık	Evet
4	Bin Kişiyeye Düşen İnternet Bankacılığında Aktif Bireysel Müşteri Sayısı	TBB	2011	Binde	İlk Kez Yayımlandı	Hayır
5	Bin Kişiyeye Düşen İnternet Bankacılığında Aktif Kurumsal Müşteri Sayısı	TBB	2011	Binde	İlk Kez Yayımlandı	Hayır
6	Kişi Başına Düşen Bütçe Gelirleri	Maliye Bakanlığı	2010	Bin TL	Yıllık	Evet
7	İl Vergi Gelirinin Türkiye İçindeki Payı	Maliye Bakanlığı	2010	Yüzde	Yıllık	Hayır
Erişilebilirlik Göstergeleri						
1	Kırsal Kesim Asfalt-Beton Köy Yolu Oranı	TÜİK	2010	Yüzde	Yıllık	Evet
2	İlin En Yakın Havaalanına Uzaklığı	DHİMİ	2008	Yüzde	Düzensiz	Hayır

EK2 - SEGE-2011 Değişkenleri (devamı-2)

		Veri Kaynağı	Yılı	Birimi	Dönemi	SEGE-2003'te Kullanıldı mı?
Erişilebilirlik Göstergeleri						
3	Hane Başına Genişbant Abone Sayısı	BTK	2008	ADSL/Hane	Yıllık	Hayır
4	Kişi Başına Düşen GSM Abone Sayısı	BTK	2008	GSM/Kişi	Yıllık	Hayır
5	İlin Otoyol ve Devlet Yollarına Göre yük-km Değerleri	TCK	2010	Ton/km.	Yıllık	Hayır
6	Toplam Demiryolu Hattının Yüzölçüme Oranı	TÜİK	2010	km/km ²	Yıllık	Hayır
Yaşam Kalitesi Göstergeleri						
1	Bin Kişiye Düşen AVM Brüt Kiralanabilir Alan Oranı	AVM Derneği	2010	Binde	Yıllık	Hayır
2	Kanalizasyon Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı	TÜİK	2008	Yüzde	Yıllık	Hayır
3	Kişi Başı Mesken Elektrik Tüketimi	TEDAŞ	2009	MWh	Yıllık	Evet
4	On Bin Kişiye Düşen Özel Otomobil Sayısı	TÜİK	2010	Binde	Yıllık	Evet
5	Kükürtdioksit (SO2) Ortalama Değeri	TÜİK	2009	SO2 Ort. Değeri	Yıllık	Hayır
6	Partiküler Madde (Duman) Ortalama Değeri	TÜİK	2009	Partiküler Madde Ort. Değeri	Yıllık	Hayır
7	Sosyal Güvenlik Kapsamı Dışında Kalan Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı	SGK	2009	Yüzde	Yıllık	Hayır
8	Yüz Bin Kişiye Düşen Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlü Sayısı	TÜİK	2008	Yüzbinde	Yıllık	Hayır
9	Yüz Bin Kişiye Düşen İntihar Vakası Sayısı	TÜİK	2009	Yüzbinde	Yıllık	Hayır
Değişken Sayısı: 61						

EK - 4: Taşıma Kapasitesi Yöntemi¹

1. Ayak: Fiziksel Taşıma Kapasitesi (PCC)

Tanım: Sigorta poliçesini azami sayıda satın alacak kişi sayısı

$$\text{Formül: } PCC_{[\text{sigortalı}]} = A \times \left[\frac{U}{a} \right] \times Rf$$

A = il nüfusu

U/a = sigortalanabilir potansiyel oranı

Rf = dönüşüm katsayısı

Varsayımlar: PCC'yi ölçmek için aşağıdaki varsayımlar belirlenmelidir:

U/a = bir ilde sigorta yaptırmaya potansiyeli olan kişilerdir. Bu hesaplamada 18 yaş üstü çalışan nüfus dikkate alınmalıdır. Bu grubun tüm nüfus içindeki payı hesaplamaya dahil edilir.

A = bir ilde ikamet eden tüm vatandaşların sayısı

Rf = nüfusun bir sonraki yıl ortasına kadar ki (6 aylık) artış hızı

2. Ayak: Sigortalı Gerçek Taşıma Kapasitesi (RCC_[sigortalı])

Tanım: En verimli şekilde sigorta poliçesi satın alabilecek azami kişi sayısı.

$$\text{Formül: } RCC_{[\text{sigortalı}]} = PCC_{[\text{sigortalı}]} - (Cf1 - Cf2 - \dots - Cfn)$$

Cf = Düzeltme faktörleri (%) (corrective factors)

$$RCC_{[\text{sigortalı}]} = PCC_{[\text{sigortalı}]} \times (100 - Cf1)\% \times (100 - Cf2)\% \times \dots \times (100 - Cfn)\%$$

Varsayımlar: RCC'yi ölçmek için aşağıdaki varsayımlar belirlenmelidir:

Cf = Düzeltme faktörleri, sigortayı satın alma eylemini kısıtlayan ekonomik ve sosyal değişkenlerdir. Düzeltme faktörleri her bölgenin veya şehrin kendine has özelliklerinin birer ürünüdür. Dolayısıyla taşıma kapasitesi ölçümlerinin mutlak suretle bölgesel veya şehrsel olarak gerçekleştirilmesi gereklidir. Düzeltme faktörü bir yüzdeyle ifade edilir ve aşağıdaki formül yoluyla hesaplanır:

$$Cf = \left[\frac{M1}{Mt} \right] \times 100$$

Burada: Cf = düzeltme faktörü (corrective factor)

M1 = Mevcut zaman diliminde gelişmişlik değişkenlerinden faydalanma düzeyi.

Mt = gelişmişlik değişkenlerinden tam kapasite faydalanma düzeyi.

Çalışmada düzeltme faktörü olarak, istatistiksel geçerliliği ve güvenilirliği yüksek bir çalışma olan T.C. Kalkınma Bakanlığı'na ait olan İllerin Ve Bölgelerin Sosyoekonomik

¹ Cifuentes'in (1990, 1992, 1999) çalışmasından uyarlanmıştır.

Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2011) kullanılmıştır. SEGE-2011 çalışması kapsamında, Dünya Bankası, OECD, Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlar tarafından üretilen tüm endeksler, veri setleri ile ülkemiz kamu kurum ve kuruluşları tarafından il bazında üretilen tüm göstergeler analiz edilerek bir endeks yaratılmıştır (bkz. Ek 2). Genel başlıklarıyla bu veriler sekiz kategoride sınıflanmıştır.

- ✓ Demografik Göstergeler
- ✓ Eğitim Göstergeleri
- ✓ Sağlık Göstergeleri
- ✓ İstihdam Göstergeleri
- ✓ Rekabetçi ve Yenilikçi Kapasite Göstergeleri
- ✓ Mali Kapasite Göstergeleri
- ✓ Erişilebilirlik Göstergeleri
- ✓ Yaşam Kalitesi Göstergeleri

Detaylı şekilde Ek 2’de sunulan veriler SEGE-2011 kapsamında belirli bir ağırlıklandırmaya tabi tutularak illere göre endeks skorları elde edilmiştir. Elde edilen bu endeks skorları araştırmamızın “düzeltme faktörlerini” oluşturmaktadır.

Araştırmanın bu 2. ayağı, En verimli şekilde sigorta poliçesi satın alabilecek azami kişi sayısı sayısını ifade etmektedir. Daha açık bir ifadeyle sigortalı taşıma kapasitesidir. Bu hesaplama sonucunda elde edilen rakam, mevcut zaman diliminde ve bölgede sigortaya ne kadar sayıda kişinin talep edebileceğini (yani potansiyeli) gösterir. Bu nedenle hesaplamayı birey düzeyinden işletme düzeyine dönüştürmek gerekecektir. Dönüşüm sonucunda elde edeceğimiz değer, sigortalı potansiyeline ne kadar sayıda acentenin hizmet vereceği olacaktır.

3. Ayak: Sigorta Acenteleri Gerçek Taşıma Kapasitesi (RCC_[sigorta acentesi])

RCC_[sigorta acentesi] =

$$\frac{\text{RCC}_{[\text{sigortalı}]} \times [\text{yıllık kişi başına düşen sigorta prim tutarı}] \times [\text{ortalama acente komisyonu oranı}]}{[\text{gereksinim duyulan minimum yıllık acente komisyon geliri}]}$$